

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้นิทานประกอบภาพ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่าน
3. หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนิทานประกอบภาพ
4. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานประกอบภาพ
5. หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

1. หลักการและปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

หลักการ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2546ข : 5) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาคณะเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล

ตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2. อุดมการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัย

คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2546ก : 3) กล่าวว่า อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรมและวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติสืบไป

3. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี (กรมวิชาการ. 2546 : 31) กล่าวว่า การจัดการศึกษามุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

3.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

3.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน

สัมพันธ์กัน

3.3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

3.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

3.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

กาย

3.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

3.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

3.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกของสังคมใน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- 3.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 3.10 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 3.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 3.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

4. คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มความสามารถและศักยภาพพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่า เด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันที่วงที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3-5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 5 ปี

4.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 4.1.1 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- 4.1.2 รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้น ได้ด้วยมือทั้งสอง
- 4.1.3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- 4.1.4 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- 4.1.5 คัดกระดาษตามแนวเส้น ไค้ที่กำหนด
- 4.1.6 ใช้ก้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น คัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
- 4.1.7 ยึดตัว คล่องแคล่ว

4.2 พัฒนาการด้านอารมณ์

- 4.2.1 แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- 4.2.2 ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่นได้
- 4.2.3 ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

4.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 4.3.1 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 4.3.2 เล่นหรือทำงาน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้

4.3.3 พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ

4.3.4 รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่

4.3.5 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

4.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

4.4.1 บอกความแตกต่างของกลิ้ง สี เสียงรส รูปร่างจำแนก และจัด

หมวดหมู่สิ่งของได้

4.4.2 บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้

4.4.3 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็นเรื่องราวได้

4.4.4 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและ

แปลกใหม่

4.4.5 รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”

4.4.6 เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

4.4.7 นับปากเปล่าได้ถึง 20

โครงสร้างของหลักสูตร

ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546ก : 13) ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

ช่วงอายุ	อายุ 4 - 5 ปี	สาระที่ควรเรียนรู้
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ	
	1. ด้านร่างกาย 2. ด้านอารมณ์ละจิตใจ 3. ด้านสังคม 4. ด้านสติปัญญา	1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก 3. ธรรมชาติรอบตัว 4. สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ระยะเวลาเรียน ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา

กำหนดเวลาเรียน เด็กปฐมวัยจะกำหนดเวลาเรียนให้ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่ง ส่วนใหญ่จะจัด 2 ภาคเรียน : 1 ปีการศึกษา หรือ 200 วัน : 1 ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลา 5 - 7 ชั่วโมง โดยประมาณ

สาระการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2546 : 35) กล่าวว่า สาระการเรียนรู้ซึ่งเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการและคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ ที่แวดล้อมเด็ก ชรรษาครอบครัวและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน และเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหา การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เป็นต้น ขณะเดียวกัน ควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัยเป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สาระที่ควรรู้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2546ข : 39) กล่าวว่า สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตของเด็ก ดังนี้

1.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

1.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควร ได้มีโอกาสรู้จัก และรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

1.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน

1.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

2. ประสพการณ์สำคัญ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2546ข : 35-38) กล่าวว่าประสพการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกันด้วยประสพการณ์สำคัญ มีดังนี้

2.1 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

2.1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

- 1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- 2) การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- 3) การเล่นเครื่องเล่นสนาม

2.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- 1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส
- 2) การเขียนภาพและการเล่นกับสี
- 3) การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แท่งไม้
- 4) การต่อของ บรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

2.1.3 การรักษาสุขภาพ

- 1) การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย
- 2) การรักษาความปลอดภัย

- 2.1) การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน
- 2.2) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่
- 2.2.1) คนตรี
- 1) การแสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงคนตรี
 - 2) การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี
 - 3) การร้องเพลง
- 2.2.2) สุนทรียภาพ
- 1) การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
 - 2) การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว / เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ
- 2.2.3) การเล่น
- 1) การเล่นอิสระ
 - 2) การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม
 - 3) การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 2.2.4) คุณธรรม จริยธรรม
- 1) การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ
- 2.3) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่
- 2.3.1) การเรียนรู้ทางสังคม
- 1) การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
 - 2) การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - 3) การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
 - 4) การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึกความสนใจความต้องการของตนเอง
 - 5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 6) การแก้ปัญหาในการเล่น
 - 7) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

2.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

2.4.1 การคิด

- 1) การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
- 2) การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ
- 3) การเชื่อมโยงภาพ และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง
- 4) การรับรู้ และการแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ต่าง ๆ

2.4.2 การใช้ภาษา

- 1) การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด
- 2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง
- 3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ
- 4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- 5) การเขียนในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ

2.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

- 1) การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งของต่าง ๆ
- 2) การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม
- 3) การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ขรุขระ/เรียบ ฯลฯ
- 4) การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ
- 5) การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ
- 6) การตั้งสมมติฐาน
- 7) การทดลองสิ่งต่าง ๆ
- 8) การสืบค้นข้อมูล
- 9) การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.4.4 จำนวน

- 1) การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน
- 2) การนับสิ่งต่าง ๆ
- 3) การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง

4) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

2.4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)

- 1) การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก
- 2) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน
- 3) การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน
- 4) การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ
- 5) การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และ

รูปภาพ

2.4.6 เวลา

- 1) การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ
- 2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ
- 3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546 : 40) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของ กิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม โดยมีหลักการ ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์

1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 การจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบเป็นการช่วยให้ผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

3.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

3.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

4.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อมใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว

4.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาท และปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่น ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม

4.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่

4.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก คำนวณจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานนอกสถานที่ ประกอบอาหาร เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

4.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ภาษา

4.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ

5. รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546ก : 48) กล่าวว่า การจัดการกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ให้ขึ้นอยู่กับเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้และสภาพชุมชน โดยผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านจึงได้เสนอแนะแนวทางการจัดการกิจกรรมประจำวันดังนี้

ตารางที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

การพัฒนา	4 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	5 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)
1. ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกาย การ รับประทานอาหาร สุขอนามัย และการนอน หลับพักผ่อน)	2 ½	2 ½
2. การเล่นเสรี	1	1
3. การคิดและความคิดสร้างสรรค์	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม (การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น)	¾	1
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	¾	¾
6. กิจกรรมที่มีการวางแผน โดยผู้สอน	1	1
รวม	7	7

หมายเหตุ สัดส่วนของเวลาเรียนในแต่ละวันสามารถปรับและยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับ
ผู้สอนและสภาพการณ์ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมประจำวันประกอบ
ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

- 08.00 – 08.45 น. รับเด็กเป็นรายบุคคล
- 08.45 – 09.00 น. เคารพธงชาติและสวดมนต์
- 09.00 – 09.20 น. การเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 09.20 – 10.35 น. กิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม
- 10.35 – 10.45 น. พัก (รับประทานอาหารว่าง)
- 10.45 – 11.00 น. กิจกรรมกลางแจ้ง
- 11.00 – 11.30 น. กิจกรรมเสริมประสบการณ์
- 11.30 – 12.30 น. รับประทานอาหาร
- 12.30 – 14.00 น. นอนพักผ่อน

14.00 – 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30 น.	คัมภีร์นม
14.30 – 14.45 น.	เกมการศึกษา
14.45 – 15.00 น.	สรุปบทเรียน
15.00 น.	กลับบ้าน

6. การประเมินพัฒนาการ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546 : 43)

กล่าวว่าการประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยถือเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร โดยยึดหลักดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและฉบับที่ก
5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็ก

การใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควร ใช้กับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์

ตารางที่ 3 โครงสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้	เวลาเรียน (กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ใน 1 วัน) อนุบาล 2 (จำนวน/สัปดาห์)
เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	7
เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อม	9
ธรรมชาติรอบตัวเด็ก	15
สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	9
รวมเวลาเรียน	40

สรุปโครงสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (อายุ 5 ปี) เวลาเรียนจำนวน 40 สัปดาห์/ปี เวลาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน ซึ่งมี 6 กิจกรรมหลัก ใน 1 วัน แต่ละกิจกรรมจะกำหนดเวลาตามตารางกิจกรรมประจำวัน 5 ชั่วโมง /วัน 25 ชั่วโมง / สัปดาห์ ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ ปีละ 40 สัปดาห์ / 1000 ชั่วโมง

ตารางที่ 4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4 ปี	5 ปี
1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี		
ตัวบ่งชี้ 1 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ อายุ	มีน้ำหนักส่วนสูงและเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ อายุ	มีน้ำหนักส่วนสูงและเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ รู้จักรักษาสุขภาพ อนามัย และความปลอดภัย
ตัวบ่งชี้ 2 รู้จักรักษาสุขภาพ	รับประทานอาหารที่มีประโยชน์	รับประทานอาหารที่มีประโยชน์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4 ปี	5 ปี
<p>อนามัยและความปลอดภัย</p> <p>2. กล้ามเนื้อใหญ่และ กล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้ อย่างคล่องแคล่วและประสาน สัมพันธ์กัน</p> <p>ตัวบ่งชี้ 1 เคลื่อนไหวร่างกาย อย่างคล่องแคล่วและทรงตัวได้ ดี</p> <p>ตัวบ่งชี้ 2 ใช้มือได้อย่าง คล่องแคล่ว</p>	<p>ได้บางชนิด</p> <p>ล้างมือหลังจากใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม</p> <p>วิ่งและหยุดได้โดยเสียการ ทรงตัวเล็กน้อย</p> <p>กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ เดินต่อเท้าไปข้างหน้าตาม แนวได้</p> <p>โยนลูกบอลไปข้างหน้าได้ รับลูกบอลได้โดยไม่ใช้ลำตัว ช่วย</p> <p>เขียนรูปสี่เหลี่ยมมีมุมชัดเจน ตัดกระดาษตามแนวเส้นได้ ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเล็กได้</p>	<p>ได้หลายชนิด</p> <p>ล้างมือหลังจากใช้ห้องน้ำห้อง ส้วมและก่อนรับประทานอาหาร</p> <p>วิ่งอย่างรวดเร็วและหยุดได้ โดยไม่เสียการทรงตัว</p> <p>กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าได้ อย่างต่อเนื่อง เดินขึ้นลงบันได สลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เดินต่อเท้าถอยหลังตามแนว ได้</p> <p>โยนลูกบอลไปข้างหน้าได้อย่าง มีเป้าหมาย</p> <p>รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้น ได้</p> <p>เขียนรูปเป็นสามเหลี่ยมมีมุม ชัดเจน</p> <p>ตัดกระดาษตามแนวเส้นได้ โดย ไม่มีรอยหยัก</p> <p>ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเล็กได้</p>

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4 ปี	5 ปี
<p>3. มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น</p>	<p>ร่าเริง แจ่มใส อารมณ์ดี</p> <p>แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์</p> <p>มีความมั่นใจในตนเอง</p> <p>พึงพอใจในตนเอง ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ได้บ้าง</p>	<p>ร่าเริง แจ่มใส อารมณ์ดี</p> <p>แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์</p> <p>มีความมั่นใจในตนเอง</p> <p>พึงพอใจในตนเอง ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น</p>
<p>4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 ซื่อสัตย์ สุจริตและยอมรับความผิดพลาดของตนเองและผู้อื่น</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความเมตตา กรุณาและช่วยเหลือแบ่งปัน</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 4 รู้จักประหยัด</p>	<p>เก็บของเล่น ของใช้เข้าที่ได้</p> <p>รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ</p> <p>ไม่แย่งหรือหยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง</p> <p>รู้จักขอโทษและให้อภัย</p> <p>แสดงความรักเพื่อนหรือสัตว์เลี้ยง</p> <p>แบ่งปันและเริ่มช่วยเหลือผู้อื่น</p> <p>รักษาสินของที่ใช้ร่วมกัน</p>	<p>จัดเก็บของเล่น ของใช้เข้าที่ได้</p> <p>เรียบร้อย มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง</p> <p>ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง</p> <p>รู้จักขอโทษและให้อภัย</p> <p>แสดงความรักเพื่อนเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ</p> <p>แบ่งปันและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น</p> <p>รู้จักใช้สิ่งของ/เครื่องใช้/น้ำ/ไฟอย่างประหยัด</p>
<p>5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนใจและมีความสุขกับศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว</p>	<p>สนใจและมีความสุขขณะทำงานศิลปะ</p> <p>สนใจและมีความสุขกับ</p>	<p>สนใจและมีความสุขขณะทำงานศิลปะ</p> <p>สนใจ ชื่นชม และมีความสุข</p>

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4 ปี	5 ปี
<p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 แสดงออกทางด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหวตามจินตนาการ</p>	<p>เสียงเพลง ดนตรี และการเคลื่อนไหว สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แสดงท่าทางและเคลื่อนไหวประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี</p>	<p>กับเสียงเพลง ดนตรี และการเคลื่อนไหว สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แสดงท่าทางและเคลื่อนไหวประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี</p>
<p>ตัวบ่งชี้ที่ 3 ออกกำลังกาย</p> <p>6. ช่วยเหลือตนเองได้ เหมาะสมกับวัย</p>	<p>สนใจและมีความสุขในการเล่น/ออกกำลังกาย</p>	<p>สนใจและมีความสุขในการเล่น/ออกกำลังกาย</p>
<p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วย</p> <p>7. รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย</p>	<p>แต่งตัวได้ด้วยตนเอง</p>	<p>เลือกเครื่องแต่งกายของตนเอง และแต่งตัวด้วยตนเอง</p>
<p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>สนใจสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติรอบตัว ที่งขะถูกที่ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ</p>	<p>สนใจสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติรอบตัว ที่งขะถูกที่ไม่ทำลาย สาธารณสมบัติ ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว</p>
<p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีสัมมาคารวะและมารยาทตามวัฒนธรรมไทย</p>	<p>แสดงความเคารพได้ รู้จักกล่าวขอบคุณ และขอโทษ</p>	<p>แสดงความเคารพได้ รู้จักกล่าวขอบคุณ และขอโทษ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามกาลเทศะ</p>
<p>8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข</p>		

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4 ปี	5 ปี
<p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 เล่นและทำงานกับผู้อื่นได้</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>	<p>รู้จักรอคอยเล่นร่วมกับเด็กอื่นได้</p> <p>ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน เริ่มรู้จักการเป็นผู้นำผู้ตาม</p>	<p>รู้จักรอคอยตามลำดับก่อน-หลังได้ เล่นหรือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้</p> <p>ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี</p>
<p>9. ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 อ่านเขียนภาพและสัญลักษณ์ได้</p>	<p>สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง</p> <p>ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้</p> <p>เปิดและทำทำอ่านหนังสือ จิตเขียนเป็นเส้นคล้ายตัวหนังสือ</p>	<p>สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้</p> <p>ฟังแล้วนำมาถ่ายทอดได้</p> <p>เปิดและทำทำอ่านหนังสือ พร้อมทั้งเล่าเรื่องไปด้วย</p> <p>เขียนชื่อของตนเอง/คำ/ข้อความที่ลอกเลียนแบบหรือจำมา</p>
<p>10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัย</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีความคิดรวบยอดในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 2 แก้ปัญหาในการเล่น หรือกิจกรรมต่าง ๆ</p>	<p>จำแนกสิ่งของได้ตาม สี รูปทรง ขนาด</p> <p>พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง หลังจากได้รับคำแนะนำ</p> <p>รู้ตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น</p>	<p>จำแนกสิ่งของได้ตาม สี รูปทรง ขนาด น้ำหนัก</p> <p>พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง</p> <p>ตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น</p>

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4 ปี	5 ปี
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์		
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ทำงานศิลปะตามความคิดของตนเอง	สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น	สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
ตัวบ่งชี้ที่ 2 แสดงท่าทางตามความคิดของตนเอง	แสดงท่าทางตามความคิดจินตนาการอย่างอิสระ	แสดงท่าทาง เล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
ตัวบ่งชี้ที่ 3 เล่าเรื่องราวหรือนิทานตามความคิดของตนเอง	เล่านิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้	เล่านิทาน เล่าสิ่งที่ตนคิด หรือเล่าเรื่องราวตามจินตนาการได้
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้		
ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว	ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจได้นานขึ้นอย่างมีความสุข	ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจตั้งแต่ต้นจนจบอย่างมีความสุข
ตัวบ่งชี้ที่ 2 แสวงหาคำตอบด้วยวิธีการที่หลากหลาย	มีความสนใจในการอ่านเขียน ถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจ แสวงหาคำตอบ/ข้อสงสัยด้วยวิธีการต่าง ๆ เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ ชีวิตประจำวันได้	รักหนังสือและมีความสนใจในการอ่าน เขียน ถามคำถาม / แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจ แสวงหาคำตอบ/ข้อสงสัยด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ดี

สรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 4-5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่าน

1. การเตรียมความพร้อม

มาลิณี พลสูงเนิน (2548 : 24) ได้กล่าวว่า การเตรียมความพร้อม คือ การที่เด็กหรือบุคคลมีพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เพียงพอหรือเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผลโดยขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมไปถึงการฝึกฝน การเตรียมตัว ความสนใจหรือแรงจูงใจ ความพร้อม

แสงอรุณ คุณกลาง (2550 : 9) ได้กล่าวว่า การเตรียมความพร้อม คือ การใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อสำรวจความพร้อมของนักเรียนก่อนทำการสอนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ทำให้ครูผู้สอนสามารถปรับการเรียนการสอนของนักเรียนแต่ละคนให้ถูกต้อง และทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและเรียนอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อม คือ การเตรียมเด็กให้พร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ทำให้เด็กสามารถปรับตัวและมีความพร้อมเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

2. ความหมายของภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ให้เกิดความเข้าใจ มนุษย์ได้คิดค้นวิธีสื่อความหมายและถ่ายทอดการเรียนรู้สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนกระทั่งปัจจุบันที่สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางทั่วโลก มีผู้ให้คำจำกัดความของภาษาดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 1) ภาษา คือ ระบบที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับคิดและการติดต่อสื่อสารประกอบด้วยสัญลักษณ์ที่อยู่รวมกันอย่างมีแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่มนุษย์อาศัยอยู่

ภาษาประกอบด้วยทักษะสำคัญ 4 ประการ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งล้วนส่งผลต่อพัฒนาการคิดของเด็กทั้งสิ้น เด็กจะสามารถคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นถ้าเด็กมีทักษะด้านการอ่าน การเขียน การพูด และการฟังดีขึ้นดังเช่น อรัญญา เพิ่มพิรพัฒน์ (2548 : 9) ได้ให้ความหมายของภาษาว่า ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้สู่ความคิดเห็นให้เข้าใจได้ตรงกันจำแนกได้เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง ซึ่งสอดคล้องกับ วรางคณา กันประชา (2551 : 9) ที่กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องมือของมนุษย์ที่ใช้แทนความคิดในการติดต่อสื่อสาร ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนการถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ

ซึ่งสามารถแสดงออกเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ เสียง คำพูด ท่าทาง ตัวอักษร รูปภาพ แล้วสื่อออกมาให้มีความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้อื่นได้รับรู้และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ฌลาธิป เจริญทอง (2550 : 38) ได้ให้ความหมายของภาษาว่า ภาษา คือ สิ่งที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงออกเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้ง เสียง คำพูด ท่าทางการเขียน แล้วสื่อออกมาให้มีความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้อื่นได้รับรู้และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า ภาษา หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้มนุษย์มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และยังเป็นวิธีการที่จะช่วยในการถ่ายทอดความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจ โดยแสดงออกในรูปการพูด การเขียน การใช้สัญลักษณ์ ตลอดจนการสื่อสารผ่านท่าทางต่าง ๆ

3. ความสำคัญของภาษา

ทุกสังคมมีภาษาถิ่นของตน คนทุกคนที่เกิดมาจะต้องรู้จักภาษาพูดจาเพื่อสื่อความหมายและใช้ภาษาของตนให้ถูกต้อง ในการเรียนรู้ภาษา เด็กจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับระบบของเสียงเป็นสำคัญ การสอนศิลปะภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย ควรเป็นการเตรียมความพร้อมในการสื่อสารให้กับเด็ก โดยเด็กจะเรียนรู้พื้นฐานของภาษาได้อย่างรวดเร็ว จากการจัดกิจกรรมอย่างไม่เป็นทางการ

ไวโกทสกี (Vygotsky. 1962 ; อ้างถึงใน Ricardo. 2003 : 1-2) ที่กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญอันเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ ภาษามีขึ้นเพราะมนุษย์มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ภาษาหรือสัญลักษณ์มาจากระบบสังคม ภาษาและสัญลักษณ์ทำให้เกิดความคิดของมนุษย์แสดงออกมา ภาษเป็น การสื่อสารข้อมูล และเป็นสื่อที่ทรงพลัง ทำให้คนอยู่เหนือสัตว์ พืช ทำให้วัฒนธรรมรุ่งเรืองได้ และจากการปฏิบัติข้อมูล โดยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งก่อให้เกิดคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม ยุคใหม่อันเป็นเทคโนโลยีของภาษา อันทำให้การสื่อสารและรับข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ อรัญญา เพิ่มพีรพัฒน์ (2548 : 10) กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ที่เด็กควร ได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทั้ง 4 ด้าน อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กต่อไปซึ่งสอดคล้องกับ วิมลพันธ์ บุญพงษ์ (2552 : 40) ที่กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และมีความสำคัญต่อมนุษย์ในการที่จะติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อมนุษย์จะสามารถตอบสนองความ

ต้องการของตนและเข้าใจผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางสังคม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดซึ่งเป็นเสมือนบันไดก้าวไปสู่การพัฒนาสติปัญญา

สรุปได้ว่า ภาษามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคม เด็กต้องอาศัยทักษะทางภาษาในการสื่อความหมาย แสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกและเข้าใจสิ่งแวดล้อม หากทักษะทางภาษาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและถูกวิธี จะส่งผลถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก นอกจากนี้ ภาษาไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการสื่อความหมายเท่านั้น แต่เป็นแนวทางในการแสดงความคิดริเริ่ม ภาษาจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องต่อชีวิตมนุษย์ การส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้ภาษาที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กสามารถแสดงความคิดเห็น ความเข้าใจของตนเองและให้ผู้อื่นเข้าใจได้

4. พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยจะได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามลำดับถ้าเด็กได้รับการเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษาอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน โดยอาศัยองค์ประกอบของปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ดังที่นักการศึกษาของไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงดังนี้

ไวโกทสกี (Vygotsky, 1962 ; อ้างถึงใน Lefrancois, 2001 : 199) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาหรือสัญลักษณ์มาจากระบบสังคม ภาษาและสัญลักษณ์ทำให้ความคิดของมนุษย์มีความเป็นไปได้เมื่อเด็กยังเป็นทารกอยู่ในระดับที่ยังไม่รู้ภาษา เมื่อเด็กเริ่มจะพัฒนาภาษาของเขา เริ่มพูด ระบบการคิดจะเริ่มพัฒนาไปด้วย กลายเป็นภาษาหรือสัญลักษณ์ที่เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ Vygotsky แบ่งระดับพัฒนาการทางภาษาไว้ 3 ระดับ เรียกว่า Three stages in the development of speech คือ

ระดับที่ 1 ชั้น Social speech (or external speech)

คือ การพูดกับคนอื่น เด็กจะใช้คำพูดแสดงความคิดง่าย ๆ และเป็นกิริยา เช่น ร้องไห้ หัวเราะ ตัวอย่างคำพูดในระดับนี้ เช่น กินนม

ระดับที่ 2 ชั้น Egocentric speech

คือ การพูดกับตัวเอง มักพบในเด็กวัย 3 – 7 ขวบ ในระดับนี้เด็กจะพูดกับตัวเอง โดยไม่สนใจว่าใครจะฟังอยู่หรือไม่ เด็กอาจจะพูดเกี่ยวกับสิ่งที่เขากำลังกระทำอยู่ เด็กจะใช้ภาษาที่ตรงกับพฤติกรรมที่เขาแสดงออกมา เช่น การนับเลข 1 ถึง 5 โดยการพูดออกเสียง

ระดับที่ 3 ชั้น Inner speech

คือ การพูดในใจ เป็นคำพูดที่เสียงออกมาในเด็กโตหรือผู้ใหญ่ เมื่อพัฒนาถึงระดับนี้แล้วสามารถใช้ภาษาได้หลายรูปแบบ เช่น สามารถที่จะนับในใจ ใช้ความจำ หรือคิดแบบตรรกะได้ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญระหว่างตนเองกับสัญลักษณ์ภายใน

วารงคณา กั้นประชา (2551 : 15) กล่าวว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นไปตามลำดับขั้นตอนตามหลักของพัฒนาการ เด็กสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้โดยเริ่มจากการออกเสียงพูดคำเดียว เชื่อมประโยคและเรียนรู้วงศัพท์เพิ่มมากขึ้นตามวัยจนสามารถพูดคุย และได้โต้ตอบกับผู้อื่นได้ และพัฒนาการด้านการฟังและการพูดจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการด้านการอ่านและเขียนของเด็กในระดับต่อไป

สรุปได้ว่า เด็กสามารถใช้ภาษาได้ตั้งแต่แรกเกิด โดยเริ่มจากการส่งเสียงร้อง หรือเปล่งเสียงเพื่อสื่อสารความรู้สึก เริ่มทดลองเล่นเสียงและทดลองใช้ไวยากรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการออกเสียงจนสามารถสื่อสารได้เป็นที่พอใจ เราสามารถส่งเสริมให้เด็กมีทักษะในการใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ เด็กก็จะมีเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถ้าเราสามารถส่งเสริมเด็กได้อย่างเหมาะสม ก็อาจจะช่วยให้เด็กกลายเป็นนักเขียน นักเล่านิทาน หรือนักวิจารณ์วรรณคดีในอนาคต แต่ครูจะต้องหาวิธีส่งเสริม การคิดอย่างสร้างสรรค์ และความสามารถในการสื่อความหมาย

5. การพัฒนาทักษะภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย

การพัฒนาทักษะทางภาษาให้กับเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้อื่นเข้าใจภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการรับส่งข้อมูล ทักษะทั้ง 4 ประการนี้ต้องพึ่งพาอาศัยกันและควรได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน แต่การจะพัฒนาทักษะทั้ง 4 นี้ได้ สิ่งที่สำคัญ คือ คิดว่าจะส่งและรับข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้ทักษะทั้ง 4 นี้ได้โดยวิธีใด

การสอนภาษาในเด็กปฐมวัยต้องเริ่มจากสิ่งที่เป็น รูปธรรม สัญลักษณ์ โดยผู้สอนจะต้องเข้าใจและใช้การสอนภาษาของเด็กให้สามารถนำไปใช้ให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน โดยจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเล่านิทาน การอ่านหนังสือต่าง ๆ การดูภาพแล้วบรรยาย การท่องบทกลอนหรือคำคล้องจอง การสนทนา การอภิปราย การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ

6. การส่งเสริมความพร้อมด้านการอ่าน

6.1 ความพร้อมในการอ่านของเด็ก

สิ่งที่เป็นปัจจัยในความพร้อมของเด็ก มี 4 ประการ คือ

6.1.1 ความสามารถทางร่างกาย ได้แก่ สายตา มีความแข็งแรงและทนทานที่จะเพ่งตัวหนังสือได้นานพอสมควร ลำแขนมีกำลังที่จะหยิบยกหนังสือได้

6.1.2 ความสามารถในการอ่าน ได้แก่ การอ่านได้ตามลำดับชั้นเรียน อ่านได้ถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ตามลำดับวัยและความสามารถในการเรียน

6.1.3 ความเข้าใจในการอ่าน คือ ความสามารถทางสมองในการเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ตามลำดับวัยและประสบการณ์

6.1.4 ด้านจิตใจ มีความยินดี เต็มใจ และรู้สึกเพลิดเพลินจากการอ่านหนังสือ ความพร้อมในการอ่านของเด็กจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการจูงใจแนะนำจากผู้ใหญ่มากและต้องไม่เป็นการบังคับ และไม่ให้เด็กรู้สึกตัวอีกด้วย การที่เด็กได้อยู่ใกล้สิ่งแวดล้อมที่ครอบครัวเป็นนักอ่านย่อมทำให้เด็กได้ซึมซับด้านการอ่าน เช่น การได้รับฟังนิทาน การเล่าเรื่อง ฟังบทร้องกรองบ้อย ๆ จะทำให้ติดอยู่ในความรู้สึกรักของเด็กตลอดไป

6.2 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้เด็กสนใจการอ่าน

6.2.1 สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ บุคคล การสะสมหนังสือ ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีส่วนสนับสนุน ให้เด็กเกิดความรักความสนใจหนังสือในเวลาต่อมา

6.2.2 หนังสือที่เหมาะสมย่อมเป็นสิ่งสำคัญต่อการสนับสนุนให้เด็กสนใจการอ่าน

6.3 ความสนใจในการอ่านของเด็กเล็ก

ได้มีผู้ประมวลความสนใจการอ่านของเด็กเล็กออกตามลำดับอายุ ซึ่งคิดตั้งแต่ 2-6 ปี ออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

6.3.1 อายุ 2- 4 ปี

- 1) สนใจตนเองและเด็กวัยเดียวกัน
- 2) ชอบฟังคำพูดที่คล้องจองกัน การเห่กล่อม การร้องเพลง
- 3) เริ่มเรียนพูดเป็นคำ ๆ และเริ่มจำคำใหม่ ๆ
- 4) ชอบดูสี โดยเฉพาะสีสด ๆ
- 5) ชอบสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ที่เป็นสัตว์เลี้ยงของตนเอง
- 6) ชอบดูรูปหรือฟังเรื่องใกล้เคียงกับสิ่งแวดล้อมของตน
- 7) ชอบหนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ

6.3.2 อายุ 4-6 ปี

นิยาย

- 1) เริ่มมีความคิดคำนึง จินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องนางฟ้า เทวดา นิทาน
- 2) สนใจอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติของคน นก สัตว์ ต้นไม้
- 3) สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิต สิ่งแวดล้อม
- 4) ชอบหนังสือที่มีรูปภาพ

6.4 การเตรียมความพร้อมในการอ่าน

การอ่านในวัยเด็กจะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และเป็นการปูพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อการอ่านหรือการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลหรือหนังสือ เมื่อเขาเติบโตขึ้น การเตรียมความพร้อมในการสอนอ่านควรมุ่งให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน สนใจ พอใจ และอยากจะทำ

6.5 ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการอ่าน

ความหมายของการอ่าน การอ่าน คือ การใช้สายตามองเห็นสื่อหรือข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวหนังสือ ข้อความ รวมไปถึงสัญลักษณ์ประเภทต่าง ๆ การอ่านเป็นกระบวนการรับรู้ความหมายข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับกระบวนการคิดและภาษา รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้อ่านด้วย การอ่านที่แท้จริงคือ การอ่านแล้วจับใจความ สามารถพิจารณาความถูกต้องของข้อความหรือสารที่ได้อ่าน สามารถจับสาระของเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

พฤติกรรมการอ่านธรรมชาติของเด็กปฐมวัย คือ การทำท่าทางเลียนแบบการอ่านของผู้ใหญ่

6.5.1 อ่านโดยการจำสิ่งที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง หลังจากที่ได้ฟังข้อความหรือเรื่องราวที่ครูอ่านให้ฟัง เด็กจะทำท่าอ่านโดยพูดคำที่จำได้

6.5.2 อ่านโดยอาศัยภาพ เด็กจะอ่านโดยอาศัยภาพในการเดาข้อความ ในขณะที่อ่านเด็กจะดูภาพเป็นส่วนใหญ่ เด็กที่ผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้ฟังพร้อมทั้งชี้ข้อความให้ดูไปด้วย อาจจะสนใจดูหรือชี้ข้อความที่เขาประทับใจบ้างเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะถ้าข้อความนั้นสัมพันธ์กับภาพ

6.5.3 อ่านโดยการเดาเนื้อหา เด็กรู้ว่าเนื้อหาเป็นไปในทำนองใดและไม่เป็นไปในทำนองใด หรืออะไรควรคู่กับอะไร เด็กจะทำท่าอ่านโดยอาศัยความรู้เดิมในการเดา

6.6 วิธีการสอนอ่าน

ในการสอนอ่านครูควรมีวิธีการดังนี้

6.6.1 ให้เด็กอ่านคำจากประสบการณ์และจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น จากการอ่านป้ายประกาศ แผ่นป้ายโฆษณาจากโทรทัศน์ หรือจากข้อความต่าง ๆ ที่พบเห็น

6.6.2 ให้เด็กอ่านหนังสือสำหรับเด็ก นิทาน และวัสดุอื่น ๆ เช่น อ่านบัตรคำ แผนภูมิ ป้าย สลากยา ฯลฯ

6.6.3 ฝึกอ่านตัวอักษรต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การอ่าน หมายถึง การใช้สายตามองสื่อหรือข้อมูลต่าง ๆ การอ่านที่แท้จริงต้องรู้จักจับใจความและสาระ

7. การส่งเสริมความพร้อมด้านการฟัง

การฟังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสื่อความหมายในชีวิตประจำวันของคนเรา การฟังที่ดีไม่เพียงแต่การได้ยินเสียง แต่ต้องฟังอย่างเข้าใจความหมายและสามารถตีความหมายสิ่งที่ได้รับฟังเชื่อมโยงกับประสบการณ์ได้สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการส่งเสริมการฟังได้แก่

7.1 ชนิดของการฟัง การฟังมีหลายชนิด ครูควรรหาแนวทางส่งเสริม ได้แก่ การฟังอย่างเงียบ การฟังอย่างตั้งใจ ได้แก่ การฟังคำสั่ง การฟังประกาศเพื่อปฏิบัติตาม การฟังอย่างชื่นชม เช่น การฟังดนตรี การฟังอย่างวิเคราะห์ สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้

7.2 การจัดประสบการณ์ในการฟัง ในการจัดประสบการณ์ในการฟัง ครูมีวิธีการดังนี้

ให้เด็กนั่งฟังอย่างสบาย ๆ ให้เด็กเข้าใจว่าการฟังเป็นสิ่งสำคัญ ควรตั้งใจฟังผู้อื่นพูด และฝึกมารยาท การปฏิบัติตนในการสอนฟังของครู ครูควรจะทำสิ่งต่อไปนี้ พูดด้วยน้ำเสียงปานกลางพอที่เด็กจะได้ยิน ไม่ควรตะเบ็ง ตะโกน หรือพูดถ้อยจนเกินไป อย่าพูดมากจนเกินไป จนเด็กเกิดความเคยชินและไม่ตั้งใจฟัง ให้เวลาเด็กเตรียมพร้อมที่จะรับฟัง เช่น ให้เด็กเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะพูดกับเด็ก อธิบายให้เด็กฟัง โดยใช้คำพูดง่าย ๆ และมีการเตรียมตัวล่วงหน้าหาหัวเรื่องที่เด็กสนใจรับฟัง เช่น การสนทนาถึงปัญหาของเด็ก เหตุการณ์ประจำวัน การเตรียมตัวเพื่อไปทัศนศึกษา ฯลฯ สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองระหว่างครูกับเด็กในการรับฟัง ฝึกให้เด็กแยกเรื่องต่าง ๆ ที่ได้ยิน เช่น เสียงจากธรรมชาติ ยวดยาน การจราจร เสียงคน เสียงสัตว์ เสียงเครื่องดนตรี โดยให้เด็กลองปิดตาแล้วฟังเสียง แล้วให้บอกว่าเสียงใด คัง-ก้อย-หุ้ม-เสียงโกถ-โกถ ฯลฯ

7.3 จัดประสบการณ์ในการฟังอย่างมีความหมาย โดยให้เด็กเกิดความพอใจ สนุกสนานและได้เนื้อหาสาระด้วย เช่น นิทาน บทร้อยกรอง เทปบันทึกเรื่องราว การให้เด็กหา ทิศทาง การสนทนา ฯลฯ เข้ามาใช้ในการฝึกทักษะการฟัง

สรุปได้ว่า การฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและเป็นฐานของทักษะทางภาษาด้าน การพูด การอ่าน และการเขียน การฝึกให้เด็กรู้จักฟังเสียงต่าง ๆ เช่น เสียงพูด เสียงเพลง เสียง เคาะ เสียงปรบมือ จะเป็นจังหวะหรือไม่เป็นจังหวะก็ตาม เป็นการกระตุ้นเร้าให้สมองของเด็ก ทำงาน เมื่อเด็กฟังเสียงต่าง ๆ เด็กจะรู้จักคำ ใช้ความคิด รู้จักแยกแยะประเภทสิ่งที่ได้รับรู้ได้ดี และแม่นยำขึ้นเรื่อย ๆ ฉะนั้นการฝึกให้เด็กรู้จักฟังจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการ การรับรู้ ความคิด หรือสติปัญญาได้วิธีหนึ่งจึงควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการฟัง ให้แก่เด็ก

แนวทางในการส่งเสริมความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัย

นางเยาว์ แห่งเพ็ญแข (2522 : 98-99 ; อ้างถึงใน วรจกมล กั้นประชา. 2551 : 28-30) ได้ศึกษางานวิจัยต่างประเทศและสรุปว่าการใช้สื่อเพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากเรียน มีผลต่อ ความพร้อมทางภาษาของเด็ก การเล่นต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประสบการณ์ทางภาษาให้แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ การเล่นนิ้ว การเล่นตอบคำถาม การเล่นปริศนาคำทาย การเล่นร้องเพลง และทำท่าทาง ประกอบการเล่นแสดงตามนิทาน นอกจากนี้ยังให้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็ก คั้งนี้

1. ภาษาของเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นถึงความคิด ความสนใจ และความสัมพันธ์ ของเด็กที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ครูหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาภาษาของเด็กได้ โดยการจัดหาสื่อ เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดประสบการณ์ ด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน
2. จัดประสบการณ์ด้านการฟัง ควรใช้สื่อที่มีเสียงการเล่านิทาน คำคล้องจอง และเพลงกล่อมเด็ก และการเล่นตามคำสั่ง เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจ
3. สื่อที่ใช้จัดประสบการณ์ด้านการพูด ควรเป็นสื่อที่เด็กเคยมีประสบการณ์มาก่อน โดยนำมาจัด โดยรูปการสนทนา การเล่าเรื่อง การเล่านิทาน และการแสดงละคร
4. สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการอ่าน ควรเป็นภาพ หนังสือภาพ ตัวอักษร ที่ทำด้วยกระดาษแข็ง พลาสติกหรือไม้
5. สื่อที่จัดประสบการณ์ด้านการเขียน ควรเป็นเส้นจัดตัวอักษร ดิน หรือแป้ง สำหรับปั้น

ประมวล คิคคินสัน (2536 : 154 ; อ้างถึงใน ฉลาธิป เจริญทอง. 2550 : 40) กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ครูควรใช้หลักการใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ถ้อยคำที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ควรนำมาจากนิทาน บทความ เรื่องราวที่เด็กสนใจแล้วหยิบยกคำที่น่าสนใจจากเรื่องราวมาใช้ โดยอาจนำคำมาจัดเป็นหมวดหมู่หรือนำมาผูกเป็นเรื่องราวขึ้นใหม่
2. เด็กควรจะได้เรียนรู้ถ้อยคำจากใจความ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำให้แจ่มแจ้ง
3. เล่นเกมโดยใช้ถ้อยคำ เช่น ปริศนาคำทาย อักษรไขว้ การทายประโยค จับคู่คำกับภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ ครูควรส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาต่าง ๆ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษา

การที่เด็กแต่ละคนสามารถพัฒนาภาษาพูดและความสามารถในการฟังจนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ได้ นั้น ได้มีผู้ที่ให้ความสนใจศึกษา และกำหนดเป็นทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาไว้ ดังนี้

สุภาวดี ศรีวรรณะ (2542 : 33-45 ; อ้างถึงใน อรัญญา เพิ่มพียรพัฒน์. 2548 : 11-12) ได้สรุปผลการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัภาษาไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The autism theory) หรือ (Autistic theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเลียนเสียง อันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะได้ทำเช่นนั้น โมว์ เรอร์ (Mowere) เชื่อว่า ความสามารถในการฟังและความเพลิดเพลิดจากการได้ยินเสียงของผู้อื่นและเสียงของตัวเอง เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการ
2. ทฤษฎีการเลียนแบบ (The imitation theory) เลวิส (Lewis) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลียนแบบในการพัฒนาภาษาอย่างละเอียด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางด้านภาษานั้น เกิดจากการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง
3. ทฤษฎีเสริมแรง (Reinforcement theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้น โดยอาศัยการวางเงื่อนไข ไรน์โกลด์ (Rhiengold) และคนอื่น ๆ ศึกษาพบว่าเด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อได้รับรางวัล หรือได้รับการเสริมแรง
4. ทฤษฎีการรับรู้ (Motor theory of perception) ลิบิแมน (Libeman) ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการเปล่งของเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักมองหน้า

เวลาเราพูดด้วย การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังและพูดซ้ำกับตนเองหรือหัดเปล่งเสียงจากการอ่านริมฝีปาก แล้วจึงเรียนรู้คำ

5. ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่น (Babble buck) ซึ่ง ธอร์นไคค์ (Thorndike) เป็นผู้คิด โดยอธิบายว่า เมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผลอมีบางเสียงไปทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางภาษา

6. ทฤษฎีชีววิทยา (Biological theory) เลนเนเบอร์ก (Lenneberg) เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นมีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญ เพราะกระบวนการที่คนพูด ได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะในการเปล่งเสียงเด็กจะเริ่มส่งเสียงอ้อแอ้และพูดได้ตามลำดับ

7. ทฤษฎีการให้รางวัลของแม่ (Mother reward theory) ดอลลาเร็ด (Dollard) มิลเลอร์ (Miller) เป็นผู้คิดทฤษฎีนี้ โดยย่ำเกี่ยวกับบทบาทของแม่ในการพัฒนาภาษาของเด็กว่าภาษาที่แม่ใช้เป็นการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของลูกนั้น มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดภาษาพูดแก่ลูก

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ (2539 : 122 ; อ้างถึงใน ฉลาธิป เจริญทอง. 2550 : 43) กล่าวไว้ว่า พัฒนาการทางภาษาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความชำนาญ และความสามารถด้านอื่น แล้วนำมาปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ และบุคคลที่อยู่แวดล้อม โดยการลองผิดลองถูก การเร้าและการให้แรงเสริมจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาการทางด้านภาษาดีขึ้น กระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารได้นั้น มีกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับ ดังนี้

1. การเลียนแบบ (Imitation) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษา เพราะเป็นขั้นที่เด็กเลียนเสียงคนอื่นที่แวดล้อมจนก้าวหน้านำมาสู่การพูดคำตามเสียงที่ได้ยิน

2. การเอาอย่าง (Identification) เด็กมิได้เลียนแบบการออกเสียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พยายามเลียนแบบท่าทาง นิสัยใจคอจากบุคคลตามเสียงที่ได้ยินด้วย

3. การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมทั้งสิ่งเร้าหลายตัว (Multiple response learning) เป็นพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพยายามทำตาม โดยลองใช้วิธีเปล่งเสียงต่าง ๆ นั้น ทำงานร่วมกันได้แก่ ส่วนสมองที่รับรู้มองเห็น ได้ยิน สะสมความจำ ควบคุมริมฝีปากลิ้น ทำท่าทางและสายตา

4. การเรียนรู้ด้วยความสัมพันธ์ภาวะ (Associative learning) เด็กจะเรียนรู้คำว่า ตุ๊กตา เมื่อแม่ยื่นตุ๊กตาให้แล้วบอกว่า ตุ๊กตา เด็กเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงสิ่งของ

5. การลองผิดลองถูก (Trial and error) ช่วงนี้เป็นช่วงลองปฏิบัติอาจจะถูกบ้างผิดบ้าง การเข้าใจ การชมเชย เมื่อเด็กออกเสียงได้ถูกต้องจะทำให้เด็กมั่นใจและทำให้ภาษาพัฒนาได้รวดเร็ว

6. การถ่ายทอดการเรียนรู้ (Transfer of learning) การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จะง่ายขึ้น ถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับมาก่อน เช่น การรู้จักไก่ แล้วสอนให้รู้จัก เป็ด ห่าน โดยชี้ให้เห็นความแตกต่าง เด็กจะจำได้รวดเร็ว และมีความคิดตามลำดับอย่างมีระเบียบจากการศึกษาทฤษฎีและกระบวนการเรียนรู้ภาษา พอสรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยนั้นมีรูปแบบแตกต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ภาษาจากการเลียนแบบ การเอาอย่าง การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมกับสิ่งเร้าหลายตัว การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวแบบลองผิดลองถูก การเรียนรู้จากคนใกล้ชิด นอกจากนั้นการถ่ายทอดการเรียนรู้และการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาได้ยิ่งขึ้น

หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิทานประกอบภาพ

1. ความหมายของนิทาน

สาวิตรี รุญเจริญ (2549 : 29-30) กล่าวถึงนิทานทำให้เด็ก 9 ประการ ดังนี้

1. นิทานเสริมสร้างสติปัญญาเด็ก ขณะที่พ่อแม่เล่านิทานให้ลูกฟัง ลูกจะได้ใกล้ชิดพ่อแม่ ซึ่งเป็นการสร้างความผูกพัน สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่เด็ก

2. ปลุกฝังให้เด็กช่างคิด ช่างถามและช่างสังเกตขณะเล่านิทานให้ลูกฟัง ลูกอาจไม่เข้าใจข้อความบางตอนหรือศัพท์บางคำ ลูกก็อาจจะถามหรือให้เล่าซ้ำ พฤติกรรมเช่นนี้จะทำให้เด็กเป็นคนกล้าถาม กล้าแสดงออก ทำให้เด็กเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น ทำให้เด็กมีความฉลาดทางปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

3. เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาได้เร็ว การเล่านิทานเปรียบเหมือนเป็นการสอนภาษาไทยไปในตัว เด็กจะได้ยินได้ฟังถึงรูปประโยค การใช้ภาษาไปในตัวอย่างสนุกสนาน และยังถ้านิทานบางเรื่องเป็น โคลงหรือกลอนที่มีคำสัมผัส เด็กยิ่งจะชอบฟังบ่อย ๆ เด็กจะเป็นคนเข้าบทเข้ากลอนในอนาคตได้

4. เด็กจับประเด็นและวิเคราะห์เก่ง การเล่านิทานเรื่องซ้ำ ๆ ให้เด็กฟัง ความจริงไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อหน่ายสำหรับเด็ก พอฟังหลาย ๆ ครั้งก็จำได้ทุกอย่าง เด็กจะมองภาพรวมของเรื่องทั้งหมดออก ทำให้เด็กรู้จักจับประเด็นได้เก่ง ย่อความเก่ง รู้จักมองสรรพสิ่งเป็นระบบตีประเด็นแตก เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้เร็วขึ้น

5. สร้างสมาธิให้กับเด็ก ช่วงเวลาของการเล่านิทานเด็กมักจะฟังอย่างตั้งใจ ใจจดใจจ่อ ยิ่งพ่อแม่เล่านิทานที่เหมาะสมกับเด็ก เด็กจะเข้าใจและอยากรู้อย่างไรขึ้น เป็นการสร้างสมาธิให้กับเด็ก ซึ่งเด็กฉลาดหรือเด็กเก่งมักจะเป็นคนที่มีสมาธิสูง สมาธิเป็นองค์ประกอบของความฉลาดทางสติปัญญา (IQ)

6. ทำให้เด็กมีจินตนาการ การที่พ่อแม่เล่านิทานให้ลูกฟัง ไม่ใช่จะได้ยินแต่เสียงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เสียงที่เล่าออกมาจะไปกระตุ้นให้เด็กสร้างจินตนาการ ภาพที่เกิดขึ้นในสมองเกิดจากจินตนาการของเด็ก โดยอิงกับประสบการณ์เดิมบวกกับจินตนาการใหม่ จินตนาการจึงเป็นความฉลาดที่ยิ่งใหญ่ที่พ่อแม่อยากให้เกิดขึ้นกับลูกอย่างแน่นอน

7. สร้างคุณธรรมแก่เด็ก นิทานจำนวนมากแต่งขึ้นเพื่อสอดแทรกคุณธรรม ทักษะชีวิตหรือข้อคิดต่าง ๆ เป็นอุทาหรณ์ให้ผู้รับฟังได้ตระหนักไว้ เช่น เรื่องราชสีห์กับหนู สอนถึงการรู้จักช่วยเหลือและทดแทนบุญคุณของผู้อื่น

8. สร้างเด็กมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในขณะที่เล่านิทาน เด็กจะหาวิธีในการปรับตัวว่า ทำอย่างไรจะสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เพื่อให้เล่านิทานให้ฟังบ่อย ๆ เด็กจะเรียนรู้วิธีการปรับตัว และมีวิธีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

9. สร้างเด็กให้เป็นเด็กรักการอ่าน การเล่านิทานเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับลูก เป็นการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานสอดแทรกอยู่ จึงเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับลูก เด็กจะเป็นคนที่รักการอ่านหนังสือ และอ่านหนังสือได้เร็ว มีสมาธิในการเรียนรู้

มาลิณี พลสูงเนิน (2548 : 29) ให้ความหมายไว้ว่า นิทาน คือ เรื่องต่าง ๆ ที่เล่ากันมา มีการผูกเรื่องขึ้นมาหรือแต่งเรื่องขึ้นใหม่ให้เด็กฟังได้เข้าใจด้วยการเล่าที่ใช้คำเสียง ทำทาง สีสัน วัสดุอุปกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา

ฐานิภูธร อินทร์ขำ และคณะ (2547 : 16) ให้ความหมายว่า นิทาน คือ เป็นเรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาหรือแต่งขึ้นใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและเพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี

สาธิตี วิทยาขาว (2549 : 27) ได้กล่าวว่านิทาน คือ เรื่องเล่าสืบทอดกันมา อิงความเป็นจริง และจินตนาการวัตถุเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและคติสอนใจหรือความรู้จากเนื้อหาของนิทาน

สรุปได้ว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา หรืออาจจะเป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นมาใหม่ มีการสอดแทรกแนวคิดเนื้อหาที่เป็นคุณธรรม จริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นการแฝงคติธรรม เพื่อเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตที่ได้จากการฟังนิทาน

2. ความหมายของการเล่านิทาน

แสงอรุณ ดุมกลาง (2550 : 25) การเล่านิทานหมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวของนิทานให้เด็กเข้าใจ ด้วยการเล่าโดยใช้น้ำเสียง ท่าทาง สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการประกอบการเล่าและยังครอบคลุมถึง การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสเป็นผู้เล่าด้วยตนเอง

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2536 : 125-126 ; อ้างถึงใน แสงอรุณ ดุมกลาง. 2550 : 26) ได้กล่าวว่า นิทานมีอิทธิพลต่อเด็กมากในระดับปฐมวัย การที่ผู้ใหญ่และครูได้ใกล้ชิดกับเด็กโดยการเล่านิทานจะเป็นเครื่องช่วยให้เข้าใจเด็กมากยิ่งขึ้น การเล่านิทานมีคุณค่าดังนี้

1. ช่วยชดเชยประสบการณ์แก่เด็กให้เท่าเทียมกับเด็กในเมือง
2. ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิดและจินตนาการให้กับเด็ก
3. ช่วยฝึกให้เด็กเป็นนักฟังที่ดี เข้าใจวิธีการปฏิบัติตัวขณะฟังนิทาน และสามารถเก็บใจความตามเรื่องราวที่ฟังคนอื่นเล่าได้ตามสมควรแก่วัย
4. ช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมีความรู้ที่รอบรู้และใกล้ชิดกับผู้เล่า
5. ช่วยปลูกฝังความรู้สึกชอบฟังนิทานและความรู้สึกชื่นชอบในหนังสือนิทานก่อนที่จะอ่านได้อย่างเข้าใจ
6. ปลูกฝังให้เด็กเป็นคนใจกว้างยอมรับความจริงในชีวิตประจำวัน
7. ช่วยให้ครูและผู้ใหญ่ ทราบถึงความรู้สึกที่อยู่ในตัวของเด็กจากการสนทนา

ซักถาม

ปรีดา ปัญญาจันทร์ และ ชีวัน วิสาสะ (2547 : 21) กล่าวว่า การเล่านิทานให้เด็กจำนวนมาก ๆ ฟัง ครูต้องมีวิธีการหรือกลยุทธ์ในการเล่า จึงจะสามารถเรียกความสนใจจากเด็กได้ โดยมีวิธีการดังนี้

1. เล่าปากเปล่า ผู้เล่าต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพราะจุดสนใจจะอยู่ที่ผู้เล่าทั้งนั้น
2. เล่าโดยใช้หนังสือประกอบภาพเล่า หมายถึง การใช้หนังสือที่มีภาพประกอบช่วยให้การเล่ามีชีวิตชีวายิ่งขึ้น
3. เล่าโดยใช้ภาพประกอบ ซึ่งภาพประกอบที่ใช้เล่าไม่ใช่ภาพประกอบจากหนังสือนิทานแต่เป็นภาพที่วาดขึ้นมาใหม่ให้มีขนาดใหญ่ ให้ชัดเจนกว่าในหนังสือ ใช้ในกรณีที่มิได้เด็กฟังนิทานจำนวนมากแต่ภาพในหนังสือเล็กเกินไป

4. เล่าโดยใช้สื่อใกล้ตัว หมายถึง สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน เมื่อผู้เล่าไม่ได้เตรียมอะไรมาเลย ก็สามารถหยิบฉวยเอาสิ่งที่วางใกล้ตัวมาเป็นสื่อประกอบ เช่น ชอล์ก

5. เล่าโดยใช้ศิลปะ ผู้เล่าต้องมีความสามารถทางศิลปะ เช่น เล่าไปพับไป เล่าไปตัดไป

นอกจากนี้แล้วนิทานมีประโยชน์และคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานช่วยสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และยังช่วยปลูกฝังบุคลิกภาพ แก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามตัวแบบของตัวละครในนิทานที่เด็กชื่นชอบ รวมทั้งยังเปิดโลกจินตนาการให้กว้างไกลและมีสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลรอบข้าง และการแสดงออกอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน

เพียงจิต คำนประดิษฐ์ (2545 : 125-129) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย

1. นิทานช่วยสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่เด็ก
2. นิทานช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เล่ากับเด็ก
3. นิทานช่วยสอนเด็กในเรื่องความดี ความประพฤติ สิ่งที่ควรทำ
4. นิทานช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับเด็ก เพราะเนื้อเรื่องในนิทานจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์จากการเล่าและถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เด็กควรรู้
5. นิทานช่วยพัฒนาความคิดและจินตนาการ
6. นิทานช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษา
7. นิทานช่วยปลูกฝังให้เด็กเป็นคนที่รักการอ่าน
8. นิทานช่วยให้ผู้เล่าทราบถึงความคิดและความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวเด็กในการเล่า

นิทาน

9. นิทานช่วยเพิ่มและลดพฤติกรรมของเด็กได้
10. นิทานช่วยสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า นิทานมีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิดและจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ ฝึกให้เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออกเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีสมาธิเป็นผู้รู้จักฟัง มีสัมพันธอันดีกับบุคคล

รอบข้าง เป็นตัวกระตุ้นนำให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม มีพฤติกรรมและเป็นที่ยอมรับอันจะนำมาซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิต

3. ประเภทของนิทาน

วรรณิ ศิริสุนทร (วรรณิ ศิริสุนทร. 2532 : 13-19 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 : 57-58) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใครมักจะกล่าวอ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking – best tale) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดได้ตอบกันบางครั้งสัตว์ก็พูดได้ตอบกับคนด้วย เช่น เรื่องแม่ไก่สีแดง ปลาบู่ทอง ลูกเสือกกับลูกวัว เป็นต้น

1.2 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้น ๆ แต่เนื้อเรื่องจะซ้ำ ๆ กัน ไปเรื่อย ๆ เช่น เรื่องตากับยาย เรื่องลูกไก่ต้นตม

1.3 นิทานตลกขบขัน (The droll หรือ Humorous tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระหรือโง่เขลาหรือแปลกประหลาดชวนให้เห็นเป็นเรื่อง ตลกขบขัน บางครั้งก็เป็นเรื่องใช้ปฏิกิริยาไหวพริบ เช่น เรื่องศรีธนญไชย เป็นต้น

1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Pour quoi stories หรือ Tales that tell why) ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องอธิบายหรือตอบคำถามของเด็ก ๆ ว่า “ทำไม...?” ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติต่าง ๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติเช่น เรื่องทำไมกระต่ายจึงหางสั้น เสือทำไมจึงมีลาย น้ำทะเลทำไมจึงเค็ม

1.5 เทพนิยาย (Fairy tales) เป็นนิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา (Tales of magic) มีลักษณะที่เห็นเด่นชัดคือ เนื้อเรื่องยาว ซับซ้อน ตัวละครมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถบันดาลสิ่งที่ตั้งใจหรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ ผู้วิเศษสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้โดยมีคนธรรมดาไม่สามารถทำได้ เป็นนิทานพื้นบ้านที่ครองใจเด็กมาเป็นเวลาช้านาน มักจะนิยมขึ้นต้นว่า “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง” เช่น เรื่องสังข์ทอง พระรถเมรี เจ้าหญิงนิทรา

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) เป็นนิทานสั้น ๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์มี

บทบาท

เหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้น และต้องให้บทเรียนที่สอนใจเป็นข้อสรุปที่ชัดเจน นิทาน คติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดีได้แก่ นิทานอีสป (Aesop's fables) ผู้เขียน คือ อีสป (Aesop) ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นทาสชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่าง 520-560 ปีก่อนคริสตกาลเนื่องจากเขาถูกจำคุก เสรีภาพในการพูด และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจึงพยายามหาทางออกด้วยการแสดงความคิดเห็นออกมาในรูปของนิทานคติธรรม ตัวอย่างได้แก่เรื่อง หมาป่ากับลูกแกะ ราชสีห์กับหนู นิทานสอนคติธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นิทานเทียบสุภาษิต เป็นนิทานที่ยกสุภาษิตตั้งเป็น โคลง 1 บท แล้วมีนิทานเปรียบเทียบได้กับ โคลงนั้น

2.2 นิทานชาดก เป็นนิทานสอนคติธรรมของอินเดีย คำว่า ชาดก มาจากภาษา มคธแปลว่าเกิดแล้วหมายถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าและพระสาวกที่เกิดขึ้นมาแล้วในชาติก่อน ๆ และแต่ละชาติได้บำเพ็ญบารมี คือทำความดียิ่งขึ้นจนชาติสุดท้ายได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

3. นิทานปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้น โลกท้องฟ้า และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีพลังอำนาจเวทมนต์คาถาและอิทธิปาฏิหาริย์ เช่นเรื่อง The Heroes โดย Charles Kingsley และเทพดาพระเวท โดย อุดม รุ่งเรืองศรี

4. มหากาพย์และนิทานวีรบุรุษ (Epic and hero tales) มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัมต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพมีการกระทำที่กล้าหาญ ฝ่าอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด ได้แก่เรื่อง King Arthur and Knights of the Round (กษัตริย์อาเธอร์และอัศวิน โต๊ะกลม) Robin Hood (โรบินฮูด) Ramayana (รามเกียรติ์) และเรื่องราววีรบุรุษประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ท้าวแสนปมต้นราชวงศ์อุทอง และไกรทอง วีรบุรุษแห่งเมืองพิจิตร

5. หนังสือภาพที่อ่านเล่นเป็นเรื่องสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal stories) นิทานสมัยเก่าที่มีตัวละครเป็นสัตว์จะพบมากในบทกลอนกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้านและนิทานสอนคติธรรมปัจจุบันนี้มีผู้แต่งนิทานสำหรับเด็กที่มีตัวละครเป็นสัตว์ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สัตว์ที่มีบทบาทการกระทำอย่างคน สัตว์ที่มีความเป็นอยู่อย่างสัตว์แต่พูดได้อย่างคน และสัตว์ที่มีความเป็นอยู่ และมีความนึกคิดตามธรรมชาติสัตว์ เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กเล็กเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ หรือที่มีตัวละครเป็นสัตว์ มีทั้งที่แต่งเป็นเรื่อง ๆ ไป และแต่งออกมาเป็นหนังสือชุด ตัวเอกส่วนใหญ่มีบทบาทค่อนข้างชุกชอน แต่เด็ก ๆ ชอบ

มากและส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือภาพ เช่น The Ugly Duckling (ลูกเป็ดขี้เหร่) เขียนโดย ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน

ไพพรรณ อินทนิล (ไพพรรณ อินทนิล. 2534 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 : 58) ได้แบ่งนิทานตามรูปแบบได้ดังนี้

1. นิทานปรัมปราหรือนิทานเทพนิยาย มักกำหนดสถานที่ที่เลื่อนลอยไม่แน่ชัด เช่นในกาลครั้งหนึ่งมีเมือง ๆ หนึ่ง ตัวละครมีฤทธิ์เดชมาก ถ้าเป็นชายยากจนจะได้แต่งงานกับหญิงสูงศักดิ์ เช่น สังข์ทอง ปลาบู่ทอง สโนว์ไวท์ ซินเดอเรลล่า

2. นิทานห้องถ้ำ หรือเรียกว่า ตำนาน มักเป็นเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเรื่องพิสดารแต่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง เช่น เรื่อง พระยาทรงพระยาพาน พระร่วง เมขลา-รามสูร

3. เทพปกรณัม ตัวบุคคลในเรื่องมักจะเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น เรื่องพระอินทร์ ท้าวมหาสงครามตี

4. นิทานเรื่องสัตว์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์แต่ก็มีความประหลาดเช่นเดียวกับคน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

4.1 นิทานประเภทสอนคติธรรม คล้ายนิทานคติสอนใจ คือ ตัวเอกต้องเป็น สัตว์

4.2 นิทานประเภทเล่าซ้ำ ๆ หรือเล่าไม่รู้จบ เช่น เรื่องยายกะตา มีวิธีเล่าแบบ จำเพาะ

5. นิทานตกขบขัน เป็นเรื่องสั้น ๆ จุดสำคัญอยู่ที่เรื่องไม่น่าจะเป็นไปได้อาจจะ เป็นเรื่องการแก้แค้นแก้แค้น การแสดงปฏิภาณไหวพริบ เป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์ของ มนุษย์ที่ต้องการหลุดพ้นจากกรอบของวัฒนธรรม ประเพณี และกิจวัตร ฉะนั้น นิทานประเภท นี้จึงรวมไปถึงนิทานเหลือเชื่อ ซึ่งทั้งผู้ฟังและผู้เล่า ไม่ตั้งใจในความไม่สมจริงเหล่านี้

เกริก ยूनพันธ์ (เกริก ยूनพันธ์. 2539 : 20-22 ; อ้างถึงใน เขวรัตน์ สิงหาราโท. 2552 : 30-31) กล่าวถึง การแบ่งประเภทของนิทานตามรูปแบบของนิทานแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ 8 ประเภท

1. เทพนิยายหรือเรื่องราวปรัมปรา เป็นนิทานหรือนิยายที่เกินเลยความเป็นจริง ของมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอภินิหาร ตัวเอกหรือตัวละครเด่น ๆ จะมี อภินิหารหรือเวทมนต์ ฤทธิ์เดช ฉากหรือสถานที่ในเรื่องมักเป็นสถานที่พิเศษหรือถูกกำหนด

ขึ้นมา เช่น สรวงสวรรค์หรือเมืองบาดาล มีพระเอกเป็นเจ้าชาย มีนางเอกเป็นเจ้าหญิง มีนางฟ้า มีเทวดา มียักษ์

2. นิทานประจำห้องถ้ำหรือนิทานพื้นบ้าน มักเป็นนิทานที่ถูกเล่าขานตกทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำเรื่องราวของ โบราณวัตถุที่มีเหตุแห่งที่มาของการสร้าง การคิด

3. นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานที่เรียบเรียงเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ให้พิถีพิถันละเอียดรอบคอบและไม่ประมาทช่วยเหลือหรือเมตตาต่อผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ อดอาจ กล้าหาญ มักเป็นเรื่องถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลสำคัญ ๆ ไว้มักสร้างฉากหรือสถานการณ์ที่น่าตื่นเต้นเกิดความเป็นจริงเพื่อให้เรื่องราวสนุกสนานทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามบุคคลที่เป็นบรรพบุรุษนั้น

5. นิทานอธิบายเหตุ เป็นเรื่องราวของเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดและอธิบายพร้อมตอบคำถามเรื่องราวนั้น ๆ ด้วย เช่น กระจ่ายในดวงจันทร์ ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม นกยูงกับกา เป็นต้น

6. เทพปกรณัม เป็นนิทานที่เกี่ยวกับความเชื่อ โดยเฉพาะตัวบุคคลที่มีอภินิหารเหนือความเป็นจริง ตีกลั้ว ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ทศกัณฐ์ เป็นต้น

7. นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก เปรียบเทียบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมสอนจริยธรรม แฝงแง่คิดและแนวทางแก้ไข บางครั้งสอนแบบทางอ้อมผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องพิจารณาเองเป็นเรื่องบันเทิงคดีที่สนุกสนาน

8. นิทานตลกขบขัน เป็นเรื่องเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่แต่มีมุขที่ตลกขบขันสนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข เนื้อเรื่องเกี่ยวกับไหวพริบเรื่องราวแปลก ๆ เรื่องเกินความจริง

นิทานมีหลายประเภทด้วยกัน การแยกประเภทนิทานขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องและที่มาของนิทานเป็นสำคัญ ซึ่งจะขอแบ่งประเภทของนิทานออกเป็น 8 ประเภท (สันหพัฒน์ อรุณธารี, 2542 : 17 ; อ้างถึงใน สุภาพ ชนะบัว, 2551 : 14-18) ตามสภาพการณ์ปัจจุบัน ดังนี้ นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น นิทานเทพนิยาย นิทานตลกขบขัน นิทานส่งเสริมคุณธรรม นิทานเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ นิทานที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องยาเสพติด เรื่องสิ่งแวดล้อม นิทานส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

สรุปว่า นิทานมีหลายประเภทซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 2 หมวดด้วยกัน คือ นิทานสมัยเก่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ส่งเสริมคุณธรรม เช่น ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม และอภินิหาร เป็นต้น นิทานสมัยใหม่ มีเนื้อหาเป็นปัจจุบันส่งเสริมความรู้ เช่น ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม

4. จุดประสงค์ของการเล่านิทาน

กุหลาบ ตันติผลลาชีวะ (2547 : 226) การเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นความคิด เป็นความรู้ เด็กปฐมวัยไม่ต้องการเรื่องตลกขบขัน แต่เด็กต้องการความน่าสนใจของเรื่อง นิทานที่จูงใจเด็กปฐมวัยไม่ใช่ นิทานที่น่ากลัว นิทานหวาดเสียว หรือนิทานผี แต่นิทานที่ดีที่สุดสำหรับเด็กคือนิทานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อยู่ในความสนใจของเด็ก เช่น สิ่งแวดล้อม สัตว์ ต้นไม้ และปรากฏการณ์รอบตัว จุดประสงค์ของการเล่านิทานมี 3 ประการคือ

1. ต้องการให้เด็กได้พัฒนาภาษาและความคิด การเล่านิทานจึงไม่ควรให้ครูเป็นผู้เล่าคนเดียว ควรให้เด็กเป็นผู้เล่านิทานเองหรือเล่าร่วมกับครู การให้เด็กเล่านิทานเองช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึก ได้ขยายความคิดของตนให้กระจ่างและพัฒนาทางภาษา การเริ่มต้นให้เด็กเล่านิทานอาจเป็นคำถามนำ ให้ภาพหรือเริ่มต้นเรื่องให้ก็ได้ แต่ถ้าเป็นนิทานที่ครูเล่าเองควรมีการถามตอบโต้ให้เด็กคิดระหว่างการเล่านิทานด้วย

2. สร้างความรักการอ่านและหนังสือให้กับเด็ก เวลาเล่านิทานเป็นเวลาสร้าง ความสนใจในการอ่านและหนังสือให้กับเด็กมาก ครูควรเตรียมให้พร้อม โดยอ่านนิทานเล่มที่เล่าให้เข้าใจจำได้ เวลาอ่านให้เปิดหน้าหนังสือเสมอตาเด็ก ตาครูจับที่เด็กคอยสังเกตเวลาเล่า นิทาน ควรจัดเป็นกลุ่มเล็ก 4-5 คน ถ้าทำไม่ได้ก็ให้เด็กนั่งเป็นวงเห็นหน้าครูชัดเจน และครูเห็นเด็กทุกคนถ้าเด็กรู้สึกเพลิดเพลินกับนิทานจากหนังสือที่ครูเล่า เด็กจะชอบและสนใจที่จะหาอ่านด้วยตนเอง สิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนิสัยการอ่านและความรักหนังสือที่ดี

3. สร้างการเรียนรู้อย่างมีจุดประสงค์ ดังกล่าวแล้วว่าเนื้อหา นิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ของนิทาน ครูสามารถบูรณาการข้อความรู้ลงไป ในนิทานเพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ เช่น การสร้างวินัยเด็กด้วยนิทาน การสอนคณิตศาสตร์ด้วยนิทาน

สรุปได้ว่า จุดประสงค์ของการเล่านิทานเพื่อต้องการให้เด็กได้พัฒนาภาษา และความคิด สร้างความรักการอ่านและหนังสือให้กับเด็ก และสร้างการเรียนรู้อย่างมีจุดประสงค์ สามารถบูรณาการทั้งข้อความรู้เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรม-จริยธรรม ที่ต้องการปลูกฝังให้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจของเด็กได้โดยไม่รู้ตัว

5. รูปแบบการเล่านิทาน

สมใจ บุญอุรุพิทยไธญ (2539 : 9-10 ; อ้างถึงใน ฉลาธิป เจริญทอง. 2550 : 34-35)

กล่าวถึงรูปแบบของการเล่านิทานไว้ดังนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า ผู้เล่าจะใช้คำพูดถ่ายทอดเรื่องราวด้วยเสียงธรรมชาติของตนเองผู้เล่าบางคนมีความสามารถพิเศษในการทำเสียงเลียนเสียงต่าง ๆ ช่วยให้ิทานน่าสนใจมากขึ้น
2. การเล่านิทานประกอบภาพวาด ในสมัยโบราณมีการเล่านิทานประกอบภาพวาดลงบนพื้นดิน พื้นทราย ฝาผนังของถ้ำ แผ่นหนัง ต่อมาเริ่มวาดลงกระดาษและผ้า
3. การเล่านิทานประกอบภาพวาด ผู้เล่าจะเตรียมหนังสือนิทานที่มีภาพประกอบสวย ๆ ให้ผู้ฟังได้ชมในขณะที่ฟังนิทาน หนังสือบางเล่มอาจมีเฉพาะภาพแต่ไม่มีตัวอักษร ผู้เล่าต้องเตรียมเนื้อเรื่องให้สัมพันธ์กับภาพ
4. การเล่านิทานประกอบเส้นเชือก ผู้เล่าจะเตรียมเชือกนำปลายทั้ง 2 ข้างมาผูกติดกันใช้นิ้วมือทั้ง 10 นิ้วทำเป็นเส้นเชือกรูปร่างต่าง ๆ หรืออาจใช้เส้นเชือกวางเป็นรูปร่างต่าง ๆ บนกระดาษหรือแผ่นโปร่งใส
5. การเล่านิทานประกอบหุ่นประดิษฐ์ ผู้เล่าจะเตรียมหุ่นให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ขณะเล่านิทานจะนำหุ่นออกมาแสดงประกอบ หุ่นที่ใช้มีลักษณะเช่น หุ่นมือ หุ่นดุงกระดาษ หุ่นกระบอก หุ่นหนังตะลุง หุ่นผ้า หุ่นฟองน้ำ หุ่นดุงเท้า เป็นต้น
6. การเล่านิทานประกอบหุ่นปะ ผู้เล่าเตรียมกระดาษ ผ้าล้าตี กระดาษแม่เหล็ก หรือเวทีจำลอง และเตรียมตัวละครที่ทำจากกระดาษด้านหลังติดกระดาษทราย สำหรับติดบนกระดาษผ้าล้าจะทำให้ิทานสนุกสนานยิ่งขึ้น
7. การเล่านิทานประกอบการพับผ้าเช็ดหน้าหรือการพับกระดาษ ผู้เล่าต้องเตรียมกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขณะเล่านิทานครูจะสาธิตการพับผ้าหรือกระดาษเป็นรูปสัตว์ รูปดอกไม้ สิ่งของต่าง ๆ เด็กจะสนุกสนานและฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อมือและสายตาไปด้วย
8. การเล่านิทานประกอบการร้องเพลง ผู้เล่าอาจนำิทานมาเขียนใหม่เป็นบทเพลงและใส่ทำนองกระตุ้นให้เด็กเกิดสนใจในเพลง คนไทยสมัยก่อนมักนำเนื้อหาของิทานมาขับร้อง ทำให้เกิดความไพเราะในการใช้ภาษา เช่น ตำนานดาวลูกไก่

กฤษดา ตันติผลาชีวะ (2547 : 227-228) ได้กล่าวถึงวิธีการเล่านิทานดังต่อไปนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า เป็นการเล่านิทานที่อาศัยเพียงคำพูดและน้ำเสียงของผู้เล่า ไม่มีการใช้สื่อประกอบการเล่า นอกจากนี้เสียงและจังหวะการพูดที่สูงต่ำเร้าใจ ผู้ฟังตามเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ การเล่านิทานวิธีนี้ต้องใช้ศิลปะการพูดและการเล่าที่ดึงดูดใจมาก ส่วนใหญ่มักใช้เป็นการเล่านิทานก่อนนอน เด็กจะฟังแต่น้ำเสียงและเรื่องราวซึ่งเป็นลักษณะของการฟังแบบรับที่ใจให้หลับเป็นหลัก การเล่าตามรูปแบบนี้อาจใช้กับการเล่าที่ต้องการจูงใจให้เด็กทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีสมาธิก็ได้ เช่น การเล่านิทานขณะที่ให้เด็กฝึกคิดเลข หรือทำสิ่งที่เด็กเบื่อหน่ายเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินไปทำไป เป็นต้น การเล่านิทานปากเปล่านั้นอาจให้เด็กเล่าเอง ผู้ใหญ่เล่าบ้าง หรือช่วยกันเล่า การเล่านิทานปากเปล่าไม่ควรเล่านิทานนานเกิน 15 นาที เด็กจะไม่สนุกนักถ้าต้องนั่งฟังนาน ๆ นอนฟังจะดีกว่าเพราะถ้าเบื่อก็สามารถหลับได้เลย

2. การเล่านิทานประกอบท่าทาง การเล่านิทานแบบนี้เป็นการเล่าที่มีชีวิตชีวา มากกว่าการเล่าปากเปล่า เพราะเด็กสามารถติดตามเรื่องที่เล่าได้และจินตนาการเป็นรูปธรรมมากขึ้นตามท่าทางของผู้เล่า และสนุกมากขึ้นเพราะเห็นภาพพจน์ของเรื่องที่เล่าท่าทางที่ใช้ประกอบการเล่านิทานอาจเป็นท่าทางของผู้เล่า ท่าทางแสดงร่วมของเด็กได้แก่ การทำหน้าตา การแสดงท่าทางกาย หรือการเล่นนิ้วมือประกอบการเล่า

3. การเล่านิทานประกอบภาพ ภาพที่ใช้ประกอบการเล่านิทานมีหลายชนิด มีทั้งภาพถ่ายภาพโปสเตอร์ ภาพจากหนังสือ ภาพวาด ภาพสไลด์ ภาพเคลื่อนไหว หรือภาพฉาย การมีภาพสวย ๆ มาประกอบการเล่านิทานจะจูงใจเด็กและสร้างสรรค์จินตนาการอันบรรเจิดให้กับเด็กมาก โดยเฉพาะภาพการ์ตูนที่เคลื่อนไหวไปแต่จะลำดับภาพจะจูงใจ ทำให้เด็กติดตามเรื่องราวด้วยความอยากรู้ เด็กจะสนุกมากขึ้นถ้าในขณะที่ฟังเรื่องและดูภาพนั้นผู้เล่ากระตุ้นให้เด็กแสดงความเห็น และร่วมสร้างจินตนาการให้กับนิทานที่เล่า

4. การเล่านิทานประกอบเสียง ได้แก่ เสียงเพลง เสียงดนตรี แลบบันท์กเสียงต่าง ๆ สามารถนำมาประกอบการเล่านิทานได้ จุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความตื่นเต้น อยากรติดตาม การนำเสียงมาประกอบการเล่านิทานจะมีลักษณะเช่นเดียวกับละครวิทยุที่ใช้เสียงประกอบเพื่อให้เกิดการฟังที่มีจินตนาการและอารมณ์รส นอกจากเสียงเพลง เสียงดนตรีในการเล่านิทานเราอาจใช้เสียงเด็กมาประกอบการเล่าได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อเล่าถึงรถไฟวิ่งผู้เล่าอาจชักชวนให้เด็กที่ฟังร่วมทำเสียงรถไฟวิ่ง ฉีกฉก บูน ๆ ประกอบการเล่า ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศการฟังนิทานสนุก

5. การเล่านิทานประกอบอุปกรณ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่ หรือผู้เล่าจัดทำขึ้น เช่น หน้ากากตัวแสดงในนิทาน หุ่นมือ หุ่นชัก หุ่นเชิด ตุ๊กตา เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อประกอบการเล่านิทานที่สำคัญ อุปกรณ์สามารถทำให้เด็กสนุกและตื่นตาไปกับนิทานที่เล่าได้เป็นอย่างดี สร้างความสนใจในการฟังนิทานให้แก่เด็กมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

6. การเล่านิทานประกอบการวาดภาพ บางครั้งนิทานไม่จำเป็นต้องอาศัยภาพหนึ่ง การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจให้กับเด็กเพื่อให้เด็กติดตามและคิดคือการเล่านิทานประกอบภาพวาด ผู้เล่าต้องสามารถวาดภาพได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องสวยแต่ต้องสื่อได้เข้าใจ มีจินตนาการเล่าจะเป็นการเล่าไปวาดไป สนทนาไป เด็กจะสนุกมาก และจินตนาการตามมือของผู้เล่า เช่น นกตัวหนึ่ง ผู้เล่าวาดภาพนกเกาะอยู่บนต้นไม้ ผู้เล่าวาดภาพต้นไม้ขณะวาดก็สนทนากับเด็กว่าจะวาดต้นอะไร ทำไมต้องวาดต้นไม้ นั่นเพราะอะไร ข้อมูลสนทนาที่ให้นี้คือองค์ความรู้ที่เด็กจะได้รับไปพร้อมกัน

7. การเล่านิทานไม่จบเรื่อง เป็นการเล่าที่เจตนาให้เด็กคิดแล้วผู้เรื่องต่อ โยงมาเล่าต่อจากครู ซึ่งนอกจากพัฒนาภาษายังพัฒนาความคิดให้กับเด็กเช่นกันกับการเล่าต่อเรื่องราว อาจเล่าต่อจากครู ครูเล่าต่อจากเด็กหรือเพื่อน ๆ เล่าต่อกัน

สรุปได้ว่า รูปแบบการเล่านิทานนั้นมีมากมาย เช่น การเล่านิทานปากเปล่า การเล่านิทานประกอบท่าทาง นิทานวาดไปเล่าไป การเล่านิทานประกอบอุปกรณ์ การเล่านิทานประกอบภาพ ฯลฯ การเล่านิทานให้มีคุณภาพนั้น ผู้เล่านิทานจะต้องเลือกลักษณะการเล่านิทานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกของผู้เล่าเองด้วย

6. การเลือกนิทานสำหรับเด็ก

หลักการเลือกหนังสือนิทานให้เหมาะสมกับเด็กมีผู้ให้ข้อคิดไว้ ดังนี้

ฉัตรปรี เจริญทอง (2550 : 21-22) ให้แนวคิดในการเลือกนิทานที่นำมาใช้ในการสอนเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้ คือ

1. เป็นเรื่องที่จัดขึ้นสำหรับเด็ก มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยเด็ก
2. โครงเรื่อง (Plot) วางโครงเรื่องไว้น่าติดตาม ไม่น่าเบื่อไม่สลับซับซ้อนสั้น ๆ ง่าย ๆ คำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ
3. ฉาก (Setting) ของเรื่อง คือสถานที่ เวลาที่เกิดเรื่องแน่นอน
4. แนวคิดหรือสาระสำคัญของเรื่อง (Theme) มีคุณค่าต่อเด็ก มีจุดเน้นให้เด็กได้คิด

5. ตัวละคร (Character) ไม่มากเกินไป มีพฤติกรรมและลักษณะอยู่ในวัยใกล้เคียงกับเด็ก มีจุดเด่นที่จำง่าย

6. สไตล์ของเรื่อง (Style) ใช้ภาษาง่าย ๆ มีบทสนทนามากกว่าการบรรยาย ไม่เยิ่นเย้อ ใช้คำศัพท์ง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ ใช้คำซ้ำ ๆ มีสัมผัสคล้องจองบ้างจะช่วยให้จดจำง่าย จดจำเร็ว เรื่องราวต้องเข้าใจง่าย เป็นเรื่องใกล้ตัว สนุกสนาน ชวนติดตาม มีการสอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม ดำเนินเรื่องรวดเร็ว และจบอย่างมีความสุข ตัวเอกประสบผลสำเร็จ

แสงอรุณ คุ่มกลาง (2550 : 30) กล่าวว่าเกณฑ์การเลือกนิทานให้กับเด็กมีดังนี้

1. วัยของเด็ก ควรพิจารณาว่าเด็กปฐมวัยชอบฟังนิทานประเภทใด
2. ตัวอักษรดูง่าย ตัวโต ไม่เป็นตัวอักษรประดิษฐ์
3. ภาพประกอบ มีสีสันสดใส สวยงาม มีภาพประมาณร้อยละ 60 หรือร้อยละ 70 หรือประมาณ 3 : 4

4. ภาษาที่ใช้ในเรื่องควรเป็นภาษาง่าย ๆ

5. รูปเล่ม กะทัดรัด พอเหมาะกับเด็ก

6. กระดาษที่ใช้ควรแข็งแรง ทนทาน

สรุปได้ว่า การเลือกเรื่องผู้เล่านิทานจะต้องเป็นผู้ใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการพิจารณาเรื่องให้เหมาะสมกับเด็ก และนำเรื่อง que เลือกสรรแล้วมาปรุงแต่ง ด้วยเทคนิคกระบวนการ และสร้างสรรค์ให้เรื่องนิทานที่เลือกนั้นมีเสน่ห์น่าสนใจ ได้รับความสนใจและเหมาะสมสำหรับเด็กตามแต่ละโอกาส

7. สื่อที่ใช้ในการเล่านิทาน

วรรณิ ศิริสุนทร (2532 : 83-95 ; อ้างถึงใน กุลรัตน์ ศรีเจริญ, 2553 : 56) ในการเล่านิทานผู้เล่าสามารถเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบการเล่าได้ เพราะจะช่วยเพิ่มความสนใจและความสนุกสนานให้แก่เด็ก ๆ สื่อ เช่น

1. กระดานชอล์ก
2. ภาพแผ่นและภาพพลิก
3. ภาพกระดาษกระดก
4. โทรทัศน์จำลอง
5. ตุ๊กตาหลอดด้าย
6. ตัวสัตว์ขี้ไม้หนีบ
7. หุ่นนิ้วเจาะรู

8. หุ่นนิ้วผ้า
9. หุ่นนิ้วกระดาษ
10. หุ่นถุงมือ
11. หุ่นจำลอง
12. หุ่นถุงกระดาษ
13. หุ่นเงา
14. หน้ากากแบบคาดเป็นกระบังหน้า
15. ลูกบาศก์ภาพนิทาน
16. ภาพตัดต่อ
17. กระดาษทรายเพื่อเล่นนิทาน
18. กระดานผ้าสำลี

8. การเล่นนิทาน โดยใช้สื่อที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ตะกร้า ตุ๊กตา ไข่ไม้
กรีก ยูนันท์ (2539 : 92-93 ; อ้างถึงใน สารคดี วิทยาศาสตร์. 2549 : 31) สื่อที่ใช้ใน

การเล่นนิทานมีหลากหลาย ดังนี้

1. การเล่นนิทานด้วยหนังสือ
2. การเล่นนิทานประกอบหุ่นกระดาษ
3. นิทานหุ่นนิ้ว และนิทานหุ่นนิ้วเจาะรู
4. นิทานหุ่นมือ
5. นิทานหุ่นเชิด
6. นิทานหุ่นชัก
7. นิทานหุ่นเงา
8. นิทานเชือก
9. นิทานพับกระดาษ
10. นิทานตัดกระดาษหรือฉีกกระดาษ

สรุปได้ว่า สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นนิทานคือวัสดุหรืออุปกรณ์ที่ผู้เล่น
นิทานสร้างขึ้นหรือเลือกมาใช้ประกอบการเล่นนิทานให้เหมาะสมตามโอกาสเฉพาะของ
นิทานแต่ละเรื่องหรือสัมพันธ์กับเนื้อหาของนิทานเรื่องนั้น ๆ ที่ผู้เล่นนิทานนำเอามา
ประกอบการเล่า สื่อหรืออุปกรณ์ที่ผู้เล่นนิทานนำเอามาใช้ประกอบการเล่นนิทานนี้มีผลช่วยให้

ผู้ฟังหรือเด็ก ๆ ตื่นเต้นสนุกสนานเพลิดเพลิน และสร้างความเข้าใจในเรื่องของนิทานให้
เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น

9. วิธีการและเทคนิคในการเล่านิทาน

ฉวีวรรณ ถินวงศ์ (2536 : 104 ; อ้างถึงใน สาธิตี วิทยาขาว. 2549 : 32) กล่าวว่าไว้ว่า
การเล่านิทานให้ได้ดีนั้นเป็นเรื่องยากพอสมควรผู้เล่าต้องใช้เทคนิคในการเล่าอย่างมาก เพื่อจะ
ทำให้เด็กสนใจ ผู้เล่าต้องมีศิลปะในการเล่านอกจากนี้ต้องให้ความรัก ความอดทน ความ
ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก บุคลิกภาพและท่าทางของผู้เล่าก็สำคัญการเล่านิทานให้ประสบ
ผลสำเร็จตามจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ทำความเข้าใจกับนิทานเรื่องที่จะเล่าเสียก่อน
2. เลือกคำที่ง่าย ๆ
3. ใช้บทสนทนาจะทำให้เด็กตื่นเต้น
4. หลีกเลี่ยงการบรรยายและคำอธิบายที่ไม่จำเป็น
5. ใช้เสียงแบบสนทนากัน คือ ซ้ำ ชัดเจน มีหนักเบา
6. จับเวลาให้ดี เว้นตามจังหวะตามอารมณ์ของเรื่อง
7. เวลาเล่าให้เป็นกันเอง ให้ความรักความสนิทสนมอย่างจริงใจ
8. นิทานที่นำมาเล่าให้ยาวพอ ๆ กับระยะเวลาความสนใจของเด็ก ประมาณ 15 - 20

นาที

9. มีรูปภาพประกอบอาจเป็นหนังสือภาพ หุ่น จะช่วยให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น
10. เวลาเล่าย่อเรื่องให้สั้นจนขาดความสนุกไป
11. จัดบรรยากาศในห้องให้เหมาะสม
12. อย่าแสดงท่าทางประกอบการเล่ามากเกินไป
13. ขณะเล่าอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่านิทานด้วยก็ได้ เช่น แสดงท่าทาง
ตาม เนื้อเรื่องแต่ไม่ควรให้บ่อยนัก

14. สายตาของผู้เล่าจะต้องกวาดมองเด็กทุกคน
15. หากมีเด็กพูดหรือถามขัดจังหวะควรบอกให้เด็กรอจนกว่าจะจบเรื่อง
16. หลังจากเล่านิทานจบอาจให้เด็กช่วยกันตั้งชื่อเรื่องก็ได้
17. หลังจากเล่านิทานจบควรเปิดโอกาสถามและวิพากษ์วิจารณ์
18. ถ้านิทานเรื่องยาวผู้เล่าอาจเล่าเป็นตอน ๆ ก็ได้

ไพพรรณ อินทนิล (2534 : 103–106 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 : 55)
 ผู้เล่านิทานที่มีความสามารถเล่าได้เก่งจะทำให้นิทานเรื่องที่น่ามาเล่ามีชีวิตชีวาสนุกสนานเป็นที่
 หลงใหลติดอกติดใจของเด็ก ๆ ได้ มีวิธีการดังนี้

1. ผู้เล่าควรเล่าตามลำดับเหตุการณ์ไม่กระโดดข้ามไปมา
2. มีเทคนิคประกอบการเล่า
 - 2.1 ใช้น้ำเสียงประกอบการเล่า
 - 2.2 ใช้ท่าทางประกอบการเล่า
 - 2.3 ใช้สีหน้าและแววตาประกอบการเล่า
 - 2.4 ใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่า
3. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
 - 3.1 บรรยากาศเงียบสงบ
 - 3.2 ผู้ฟังไม่อยู่ในภาวะหิว ร้อน อยากเข้าห้องน้ำ หรือง่วงนอน
 - 3.3 สถานที่สบายสะอาด
 - 3.4 ความยาวของนิทานเหมาะสมกับช่วงความสนใจของผู้ฟังแต่ละวัย
4. ควรมีการประเมินผลการเล่านิทาน เพื่อทราบข้อดีข้อบกพร่องของตัวเองเพื่อ
 ทำให้การเล่านิทานครั้งต่อไปสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สิ่งที่น่ามาประเมินคือ
 - 4.1 ผู้ฟังติดตามเรื่องตลอดไหม
 - 4.2 ผู้ฟังแสดงอาการเบื่อหน่ายหรือสนใจเรื่องอื่นมากกว่าหรือไม่
 - 4.3 ผู้ฟังมีปฏิกิริยาตอบสนองมีส่วนร่วมหรือไม่
 - 4.4 เนื้อเรื่องให้ความสนุกสนานและสาระหรือไม่
 - 4.5 ผู้ฟังเข้าใจภาษาที่ผู้เล่าใช้หรือไม่
 - 4.6 การใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่านิทานเป็นไปโดยราบรื่นตามเนื้อเรื่อง

หรือไม่

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2540 : 45–46 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 : 61) กล่าวว่า
 ในการเล่านิทาน สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง จุดเริ่มต้นอยู่ที่
 การเตรียมให้พร้อมข้อมือให้ดีของผู้เล่า ผู้ที่เล่าจะต้องหาจุดสำคัญของเรื่องให้พบ และสรุปจบให้
 จับใจดังนี้

ประโยคแรกที่จะใช้ในการเริ่มเรื่อง ควรคัดสรรถ้อยคำที่ฟังดูแล้วน่าตื่นเต้น ใจ
 ใจให้ติดตามเรื่องต่อไป คอยสังเกตว่าผู้ฟังยังจับใจองให้ความสนใจกับบทบาทตัวละครเล่า และ

เรื่องราวที่เล่าอยู่หรือไม่ ถ้ารู้ดีกว่ากำลังสูญเสียความสนใจ ควรเปลี่ยนบรรยากาศด้วยการหยุดพักถามปัญหาอะไรเอ่ย ปัญหาเขาวัวหรือปัญหาสนุก ๆ การจบเรื่องประโยคสุดท้าย ที่จะปิดเรื่องมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยคแรกที่เริ่มใช้เริ่มเรื่อง ผู้เล่าต้องคิดและเตรียมไว้ว่า จะปิดเรื่องด้วยประโยคใด จึงจะเป็นการสรุปจบที่จับใจผู้ฟัง โดยทั่วไปมักปิดการเล่านิทานด้วยถ้อยคำที่กินใจ ให้ข้อคิด หรือทิ้งท้ายไว้ให้คิดกิจกรรมภายหลังการเล่านิทานเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลย หลังจากที่เล่านิทานจบ ควรมีคำถามเกี่ยวกับนิทานที่นำมาเล่าให้นักเรียนตอบ ซึ่งอาจเป็นคำถามที่เกี่ยวกับชื่อตัวละครที่สำคัญเหตุการณ์ที่สำคัญและข้อคิดที่ได้ เป็นต้น

กฤษยา ดันติผลาชีวะ (2541 : 16-17 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 : 65)

กล่าวถึงการเล่านิทานมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับแต่ละขั้นตอนของการเล่า ต้องมีการจัดเตรียมให้เหมาะสม จึงจะทำให้การเล่านิทานมีความหมายประทับใจผู้ฟัง แม้วานิทานจะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ และพร้อมที่จะฟังอยู่เสมอก็ตามนิทานทุกเรื่องกับการเล่าทุกครั้งไม่สามารถตรึงใจให้เด็กอยู่กับที่ได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เว้นแต่กระบวนการเล่านั้นจะมีขั้นตอนการเตรียมการที่นอกจาก จะทำให้นิทานดำเนินไปสู่จุดประสงค์ของผู้เล่าที่ต้องการแล้ว ต้องทำให้เด็กเพลิดเพลินกับการเล่านิทานด้วย ในการเตรียมการเพื่อการเล่านิทานที่ครูเป็นผู้เล่า ครูควรจัดเตรียมเนื้อหา ก่อน ถ้าเป็นนิทานที่มาจากหนังสือนิทาน ครูควรต้องอ่านให้เข้าใจ จำเนื้อเรื่องให้ได้ เมื่อนำไปเล่าประกอบภาพในหนังสือจะได้พูดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราว มีหยุดพัก ถามตอบจะทำให้เข้าใจง่าย ไม่ลืมการเตรียมเด็กสำหรับฟังนิทาน ที่นั่งของเด็กครูต้องใกล้ชิดกัน ครูอาจนั่งสูงกว่าเด็กเล็กน้อยเพื่อให้สามารถแสดงภาพในหนังสือ หรือภาพอื่น ๆ บนตักในระดับสายตาเด็ก ขณะเล่าควรจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ให้นั่งล้อมวงครู แล้วครูเริ่มกิจกรรมเตรียมเด็กด้วยการให้เด็กร้องเพลง ดูภาพ หรือ กล่าวคำจูงใจ เพื่อให้เด็กมีอารมณ์พร้อมที่จะฟัง เมื่อพร้อมแล้วจึงเริ่มต้นด้วยการเล่านิทาน หากมีจุดประสงค์ของการฟังต้องบอกเด็กด้วยการดำเนินเรื่อง อาจเป็นการนำเสนอด้วยภาษาพูดอย่างเดียว หรือใช้ภาษาท่าทาง หรือ ใช้สื่อประกอบต่าง ๆ ทั้งแถบบันทึกเสียงและภาพประกอบ ผู้เล่าต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย ถูกหลักไวยากรณ์ บทสนทนาอาจใช้ภาษาถิ่นหรือใช้คำคุ้นที่เด็กเคยชิน จะช่วยให้การเล่านิทานมีประสิทธิภาพและมีความหมายตรงกับจุดประสงค์ของผู้เล่ามากขึ้น

สรุปได้ว่า การเล่านิทานให้คือนั้น ผู้เล่าจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องที่จะใช้เล่าให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง สื่อ และรูปแบบเทคนิคเฉพาะของผู้เล่า สถานที่และเวลานอกจากนั้นยังต้องมีการติดตามผลการเล่านิทาน สังเกตความพึงพอใจของผู้ฟังว่าสนใจมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการเล่านิทานในครั้งต่อไป

หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานประกอบภาพ

1. ความหมายของการจัดประสบการณ์

สิริมา ภิญา โยธอนันตพงษ์ (2538 : 4 ; อ้างถึงใน นิตยา ศรีมกุฎพันธ์. 2548 : 3) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น เป็นลักษณะให้เด็กเป็นผู้นำ ในการเลือกประสบการณ์นั้น ๆ
2. มวลประสบการณ์ในโรงเรียนตระหนักรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในห้องเรียน
3. การวางแผนการสอน จุดเน้นตัวครูเป็นศูนย์กลางในการจัดและตัดสินใจดำเนินการในการกระทำนั้น ๆ
4. การวางแผนการจัดประสบการณ์ ถูกเขียนขึ้นเป็น โครงสร้างของหลักสูตรมีรายวิชาต่าง ๆ ประกอบในรูปของการจัดจากส่วนกลางกระจายสู่ท้องถิ่น โดยมีความพยายามทำให้มีการสอนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. โปรแกรมการศึกษามีลักษณะการจัดเฉพาะแต่ละ โปรแกรม

เยาวรัตน์ สิงหาราโท (2552 : 67) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ในรูปแบบของการบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมให้เด็กเกิดทักษะการเรียนรู้ โดยลงมือปฏิบัติ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งมีการวางแผนไว้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเป็นสำคัญ

หรรษา นิลวิเชียร (2535 : 50 ; อ้างถึงใน นิตยา ศรีมกุฎพันธ์. 2548 : 128) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ว่ามีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย – จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรม
2. เพื่อให้เด็กสามารถช่วยตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัยของตนเอง
3. เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

4. เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักษาขนานสมบัติ วัชรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรม และท้องถิ่นที่อาศัยอยู่
5. เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
6. เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถและได้รับการตอบสนองตามความรู้
7. เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อสื่อความหมายได้เหมาะสมกับวัย

8. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

หลักการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย

พระราชบัญญัติ (2535 : 47 ; อ้างถึงใน นิติยา ศรีมกุฎพันธ์. 2548 : 125) ได้กล่าวถึงหลักการจัดประสบการณ์โดยทั่วไปมีลักษณะ ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก เพื่อให้เกิดพัฒนาการในทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา
2. การวางแผนการจัดประสบการณ์ควรอยู่บนพื้นฐานของการสังเกตของครู และเก็บข้อมูลความสนใจพิเศษและความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็กและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับอายุและข้อมูลของเด็กแต่ละคน
3. การวางแผนการจัดประสบการณ์ ควรเน้นการเรียนรู้อันเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของเด็กโดยจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมการเล่น
4. กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ควรเป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่เป็นจริงและสัมพันธ์กับชีวิตของเด็ก ให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัส ทดลอง แล้วค่อย ๆ ให้เด็กมีความเข้าใจในสิ่งที่ป็นสัญลักษณ์และนามธรรมในภายหลัง
5. การเตรียมการจัดประสบการณ์ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจ ความสามารถมากกว่าความแตกต่างของอายุ
6. ครูเตรียมกิจกรรมและวัสดุ อุปกรณ์หลาย ๆ รูปแบบ แล้วค่อยเพิ่มความยาก ซับซ้อนและท้าทาย ขณะที่เด็กพัฒนาความเข้าใจและพัฒนาทักษะ ครูคอยสังเกต ช่วยการเรียนรู้ของเด็กโดยการตั้งคำถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

7. ควรเตรียมกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ให้เด็กได้มีโอกาสเลือก และให้มีเวลาสำหรับเด็กได้สำรวจและทำกิจกรรมตามเวลาที่เขาต้องการ หรือสนใจโดยอิสระ และเป็นกลุ่มย่อยและพยายามให้เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง

8. ควรจัดเตรียมประสบการณ์ อุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับเด็กทุกกลุ่มอายุ ทุก วัฒนธรรม ไม่แบ่งกลุ่มย่อย

9. ควรเตรียมประสบการณ์ อุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับเด็กทุกอายุ ทุก วัฒนธรรมและไม่แบ่งแยกเพศหรือให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง รู้จักตนเอง ครอบครัวยุ เรียนรู้การยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล

10. จัดเตรียมเวลาสำหรับการพักผ่อนให้เหมาะสมได้แก่ การนอน การฟังนิทาน ฟังดนตรี การฟังพ็อดคาสต์ กิจกรรมก่อนการนอนหลับควรเป็นกิจกรรมที่ไม่ตื่นเต้น

11. ประสบการณ์กลางแจ้ง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กทุกกลุ่มอายุในการฝึก กล้ามเนื้อใหญ่ เรียนสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัด ประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์และเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรม และจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย จัดทั้งกิจกรรมเป็น รายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประเมินผลการศึกษาได้ให้ความหมาย ของการประเมินไว้ดังนี้ วรรณ สุวรรณ ไตรย์ (2548 : 20-21)

แผนการจัดประสบการณ์ หมายถึง แผนการสอนสำหรับครูใช้สอนเด็ก ดังนั้น แผนการจัดประสบการณ์จึงเป็นคู่มือครูในการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เกิดการ เรียนรู้มากที่สุด

แผนการสอน คือ การเตรียมการทั้งเนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการประเมินผลการ เรียนการสอนอย่างมีเป้าหมาย ด้วยการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

แผนการสอน คือ พิมพ์เขียวของครูในสิ่งที่เขาตั้งใจจะสร้าง ไม่ว่าสิ่งดังกล่าวจะเป็น เจตคติ อุปนิสัย ทักษะหรือความรู้ ซึ่งเหมือนกับวิศวกรหรือสถาปนิก

สรุปแผนการสอน คือ การกำหนดกำหนดกิจกรรมเนื้อหา ขั้นตอน แนวทางการ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ครูกำลังหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหา และ ประสบการณ์หน่วยหนึ่งหน่วยใด ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งใน ระดับปฐมวัยเรียกแผนการจัดประสบการณ์

ศุวิทย์ มูลคำ (2549 : 58) กล่าวว่าแนวการจัดประสบการณ์ คือ แผนการเตรียมการสอน หรือกำหนดภารกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากวัตถุประสงค์จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา/เจตคติ/ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ใดและจะประเมินผลอย่างไร

สุภาพ ชนะบัว (2551 : 37) แผนการจัดประสบการณ์ คือ โครงการที่จัดเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร โดยใคร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร เพื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยมีการเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งมีกระบวนการวัดผลประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เป็นการระดมสรรพวิธีที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้น การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีระบบและบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร

คะนิง สายแก้ว (2552 : 30) ได้กล่าวถึงการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนนิทานว่า การสอนนิทานเป็นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน โดยแบ่งขั้นตอนการสอนเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การแนะนำหนังสือก่อนจะเริ่มอ่านให้เด็กฟัง เช่น ดูปกหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้วาดภาพประกอบ และการให้เด็กคิด คาดเดาว่าเรื่องเด็กเห็นจากภาพปกน่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

ขั้นที่ 2 การอ่านออกเสียงรวดเร็ว ให้จับเรื่อง ไม่มีการถามสอดแทรกระหว่างการอ่านให้ฟัง

ขั้นที่ 3 การอ่านซ้ำ โดยให้เด็กคิดตั้งคำถามและคิดวิจารณ์ขณะที่อ่านครูจะหยุดฟังความคิดเห็นและฟังคำถามของเด็กไปที่หน้าเปิด โอกาสให้เด็กมีเวลาดูภาพประกอบมากขึ้น

ขั้นที่ 4 การอ่านร่วมกัน

ขั้นที่ 5 การชี้ตัวหนังสือ

ขั้นที่ 6 การติดคำศัพท์ลงในช่องว่าง ฝึกการคิดคำด้วยปากเปล่า เมื่อครูอ่านถึงตอนใดที่คิดว่าเด็กส่วนมากจำได้ควรจะหยุดอ่าน และปล่อยให้เด็กคิดคำในช่องว่างด้วยปากเปล่า

ขั้นที่ 7 การคิดคำที่ขาดหายไปโดยใช้ภาษาโดยครูใช้กระดาษปิดคำที่ต้องการไว้ 1 คำ หรือเขียนประโยคลงบนกระดาษคำและลบออก 1 คำ ให้เด็กลำบับัตรคำมาเติมประโยคให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 8 การพิจารณาลักษณะตัวหนังสือ ในข้อความ ดูข้อความ คำเริ่มต้น คำซ้ำ ๆ ตัวหนังสือ ฝึกหาตัวอักษรที่เหมือนกันในหน้านั้น ใช้นิ้วลากตามรอยตัวหนังสือ อ่าน คำที่ขึ้นต้นด้วยตัวอักษรที่เหมือนกัน

ขั้นที่ 9 การอ่านซ้ำกับเพื่อนในกลุ่มย่อย

ขั้นที่ 10 การอ่านอิสระ

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์โดยใช้รูปแบบการสอนนิทานประกอบภาพ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน

รูปแบบของแผนการจัดประสบการณ์

แผนการจัดประสบการณ์มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาหรือผู้สอนที่จะเลือกใช้รูปแบบที่คิดว่ามีความเหมาะสม และสะดวกต่อการนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รูปแบบที่นิยมใช้กัน โดยทั่วไป มีดังตัวอย่าง

แผนการจัดประสบการณ์

1. กำหนดหน่วยการเรียนรู้รายปี
2. ผังมโนทัศน์
3. กำหนดหน่วยการเรียนรู้ (Backward design)
4. แผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์

1. ส่วนประกอบหัวแผน
2. สารสำคัญ
3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
4. สารการเรียนรู้
 - 4.1 สารที่ควรเรียนรู้
 - 4.2 ประสบการณ์สำคัญ
5. การดำเนินกิจกรรม
 - 5.1 กิจกรรมการเตรียมเด็กให้พร้อม
 - 5.2 ขั้นนำ

5.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

5.4 ขั้นตอนหลังการจัดกิจกรรม

6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

7. การวัด/ประเมินผล

8. ความเห็นของผู้บริหาร

9. บันทึกผลหลังสอน

แผนการจัดประสบการณ์ ไม่ว่าจะป็นระดับใด ก็มีส่วประกอบที่เหมือนกัน ซึ่งครูจะต้องเขียนแต่ละส่วให้ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง ซึ่งมีส่วประกอบดังนี้

1. สาระสำคัญ เป็นมวลความรู้ที่จะเกิดกับนักเรียน เมื่อเวลาเรื่งนั้น ๆ เสร็จสิ้นลง เป็นการเน้นถึงความคิดรวบยอดหรือลักษณะนิสัยที่ต้องการจะปลูกฝังให้เกิดกับนักเรียน ซึ่งการเขียนสาระสำคัญแต่ละข้อจะเป็นหัวใจความรู้ความสามารถที่จะติดค้างกับนักเรียนไปในอนาคต อาจจะประกอบด้วยข้อความของกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนหรือเนื้อหาที่ใช้สอนในแผนนั้น ๆ หรือจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนบรรลุ

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้นกับนักเรียนให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และรวมทั้งการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งลักษณะการเขียนผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ส่ว คือ สาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ ทั้งสองส่วใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์

3.1 สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่งราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สาระที่เด็กควรเรียนรู้มี เรื่งราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่งราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวเด็ก สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

3.2 ประสบการณ์สำคัญ ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจเด็กว่าต้องทำอะไร เรียนรู้อะไรต่าง ๆ รอบตัวอย่างไร ทุกประสบการณ์มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก

4. การดำเนินกิจกรรม เป็นเทคนิคการจัดประสบการณ์ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเหล่านั้น ให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการจัดกิจกรรมจะเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยมีครูคอย

ให้คำแนะนำ ควรประกอบด้วยกิจกรรมเตรียมเด็กให้พร้อม ขั้นนำ ขั้นจัดการกิจกรรม ขั้น
หลังการจัดกิจกรรม

5. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ เป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาที่ให้นักเรียน
เรียนได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง สื่อควรจัดให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม เช่น นิทาน เพลง
เกม ฯลฯ

6. การวัด/ประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียนว่าเป็นไปตาม
จุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เป็นการวัดผลประเมินผลว่าจะจัดโดยวิธีใด วัดอะไร วัดอย่างไร เช่น
การสังเกต การตอังก้าถาม เป็นต้น

7. ความเห็นของผู้บริหาร เป็นการเขียนความคิดเห็นก่อนที่ผู้สอนจะนำแผนการจัด
ประสบการณ์ไปใช้สอน โดยผู้บริหารต้องตรวจสอบแผนการจัดประสบการณ์ถ้าไม่ถูกต้อง
หรือไม่สอดคล้อง ผู้บริหารต้องชี้ให้ผู้สอนได้ทราบและแก้ไข และบางเรื่องผู้บริหารควร
เสนอแนะเพิ่มเติม

8. บันทึกผลหลังสอน เป็นการบันทึกของผู้สอนที่มีความพึงพอใจในการใช้
แผนการจัดประสบการณ์แต่ละครั้ง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนแก่นักเรียนที่
ยังไม่ผ่านจุดประสงค์

หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

สถาบันราชภัฏมหาสารคาม (2539 : 120 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 :
47) ได้เสนอรูปแบบการเขียนไว้ 10 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดหน่วยการเรียนรู้รายปี ตามสาระการเรียนรู้หรือบูรณาการตามความ
เหมาะสม

2. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการสอน ประมาณเนื้อหา
ที่จะทำให้อุครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนในแต่ละหน่วย

3. กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนต้องถามตนเองว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้
ประสบการณ์อะไรแก่นักเรียน

4. กำหนดหลักการและแนวความคิดรวบยอด การกำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับ
หน่วยและหัวเรื่อง โดยสรุปรวบแนวความคิด สาระและหลักการที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางใน
การจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน

5. กำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง โดยเขียนเป็นจุดประสงค์เชิง
พฤติกรรมที่ต้องมีเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องกัน

6. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งจะเป็นแนวทางเลือกและการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

7. กำหนดแบบประเมิน ต้องประเมินให้ตรงจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังการจัดประสบการณ์ 1 แผนแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8. เลือก และเขียนแผนการจัดประสบการณ์ วิธีการและอุปกรณ์ที่ครูใช้เป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อเขียนแผนการจัดประสบการณ์แต่ละหัวเรื่องแล้วจัดไว้เป็นรูปเล่ม เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

9. หาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นการประกันว่าการจัดประสบการณ์ที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล

10. การใช้แผนการจัดประสบการณ์เป็นขั้นการนำแผนประสบการณ์ไปใช้ ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบ และปรับปรุงให้ที่อยู่ตลอดเวลา ในการใช้แผนการจัดประสบการณ์ข้อควรคำนึงถึงคือ

10.1 ต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายของแต่ละหน่วย โดยใช้จุดมุ่งหมายเป็นแนวทางในการดำเนินการสอน

10.2 ต้องคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กเพื่อช่วยในการสอนเป็นไปตามความต้องการความสนใจของผู้เรียน

10.3 ต้องคำนึงถึงวิธีที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในทุกด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจผู้เรียน เจตคติที่ดีและทักษะที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

10.4 ต้องคำนึงถึงการให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมการเรียนการสอน

10.5 ต้องคำนึงถึงแหล่งวิทยาการที่จะนำไปใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และวิทยาการอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์ที่ดี

ลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์ที่ดีประกอบด้วย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

(2550 : 121-122)

1. มีความมุ่งหมายชัดเจนสำหรับเรื่องนั้น ๆ และสามารถวัดได้

2. จัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม
3. จัดวิธีสอนและกิจกรรมได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและนักเรียน
4. กำหนดวิธีวัดผลได้อย่างเหมาะสม
5. กำหนดสื่อการสอนเหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาวิชาที่สอน
6. สอดคล้องและเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
7. มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
8. ช่วยให้ผู้ครูกเกิดความมั่นใจและสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักเรียนได้
9. เป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่นำไปสอนได้ในสถานการณ์จริง โดยจัดทำให้สอดคล้องกับจุดเน้น และควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

9.1 เป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด โดยครูเป็นผู้คอยชี้แนะส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย

9.2 เป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้ออกคำตอบมาเป็นผู้กระตุ้นด้วยคำถาม หรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้ หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมเอง

9.3 เป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะกระบวนการ และนำไปใช้จริง

9.4 เป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่สำเร็จรูปราคาสูง

คุณค่าของแผนการจัดประสบการณ์

แผนการจัดประสบการณ์นั้นย่อมมีคุณค่า สถาบันราชภัฏมหาสารคาม (2539 : 122 ; อ้างถึงใน เกษรินทร์ ก้องเมือง. 2551 : 48) ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนมองเห็นช่องทางของการจัดประสบการณ์ และมีความมั่นใจ
2. ช่วยให้ผู้สอนได้ดียิ่งขึ้นเพราะเข้าใจถึงเนื้อหาบทเรียน พร้อมทั้งได้เตรียมปัจจัยอื่น ๆ ไว้พร้อม เช่น สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนของนักเรียน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลไว้อย่างเหมาะสม
3. ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยความหมายและเกิดความศรัทธาในตัวครู
4. ครูผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง
5. เป็นการช่วยพัฒนาและยกระดับวิชาชีพครูให้สูงขึ้น

การหาประสิทธิภาพของแผนการสอน

การหาประสิทธิภาพของแผนการสอน หมายถึง การนำแผนการสอนไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้ว นำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อนำไปสอนจริงให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว

การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการ ผู้สอนมีความมั่นใจมองเห็นช่องทางของการจัดประสบการณ์ ผู้เรียนเกิดความศรัทธาในตัวครู ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. ขั้นนำ

เตรียมเด็กโดยการให้เด็กทำกิจกรรมบริหารสมอง (กิจกรรมเบนยิม)

2. ขั้นการจัดกิจกรรม

2.1 การแนะนำหนังสือก่อนจะเริ่มอ่านให้เด็กฟัง เช่น ดูปกหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้วาดภาพประกอบ และการให้เด็กคิด คาดเดาว่าเรื่องที่เด็กเห็นจากภาพปกน่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร

2.2 การอ่านออกเสียงรวบเดียวให้จบเรื่อง ไม่มีการถามแตรระหว่างการอ่านให้ฟัง

2.3 การอ่านตาม

2.4 ครูเล่านิทานซ้ำอีกรอบ โดยเปิดโอกาสให้เด็กคิดตั้งคำถามและคิดวิจารณ์ขณะที่อ่าน ครูจะหยุดฟังความคิดเห็นและฟังคำถามของเด็ก เด็กจะเปิดหนังสือนิทานประกอบภาพทีละหน้าเปิด โอกาสให้เด็กมีเวลาดูภาพประกอบพร้อมชี้ตัวหนังสือไปพร้อม

2.5 เด็กและครูช่วยกันอ่านร่วมกัน

2.6 แบ่งกลุ่มเด็ก ไปฝึกอ่านพร้อมการชี้มือตามตัวหนังสือไปที่ละคำ

2.7 ฝึกทำกิจกรรมความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่าน

3. ขั้นหลังการจัดกิจกรรม

ครูและเด็กช่วยกันสรุปเนื้อหา

สรุป การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์เป็นภารกิจที่สำคัญของครูผู้สอนทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนสอนทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอนสอนได้ครอบคลุมเนื้อหาและสอนอย่างมีแนวทางและเป้าหมาย ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องมี

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ ขั้นตอนการจัดทำและหลักการวางแผนการสอนตลอดจนลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์ที่ดี เพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้

หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

มีผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) ไว้มาก ที่น่าสนใจเช่น เวดและทาวริส (Wade and Tavris. 1999 : 245) อธิบายว่า พฤติกรรมคือการกระทำของคนเราที่สังเกตได้ ซิมบาร์โดและเกอร์ริก (Zimbardo and Gerrig 1999 : 3) อธิบายว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และลาเฮย์ (Lahey. 2001 : 5) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้ จากความหมายและคำอธิบายที่อ้างถึงไว้ อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมคือการกระทำ ของบุคคลในทุกลักษณะ ทั้งที่เป็นโดยธรรมชาติทางสรีระและที่จงใจกระทำ ซึ่งอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และ เป็นการกระทำที่สังเกตได้โดยอาจใช้ประสาทสัมผัสธรรมดาหรือใช้เครื่องมือช่วยการสังเกต

ประเภทของพฤติกรรมกรรมการศึกษาพฤติกรรมยุคปัจจุบัน ไม่เน้นการแบ่งประเภทของพฤติกรรมนัก แต่ในที่นี้ได้พิจารณาเห็นว่าการแบ่งประเภทของพฤติกรรมจะช่วยให้เข้าใจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น ซึ่งนักจิตวิทยานิยมแบ่งพฤติกรรมได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้โดยชัดเจนแยกได้ อีกเป็น 2 ชนิดคือ

1.1 พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การพูด การหัวเราะ การร้องไห้ การเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือแม้แต่การเต้นของหัวใจ ซึ่งผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส

1.2 พฤติกรรมที่ต้องใช้เครื่องมือหรือการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสารเคมีหรือปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือด การทำงานของกระเพาะอาหาร และ ลำไส้ ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่าหรือประสาทสัมผัสเปล่า

2. พฤติกรรมภายในหรือ “ความในใจ” (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่เจ้าตัวเท่านั้น จึงจะรู้ดี ถ้าไม่บอกใคร ไม่แสดงออกก็ไม่มีใครรู้ได้ดี เช่น การจำ การรับรู้ การเข้าใจ การได้กลิ่น การได้ยิน การฝัน การหิว การโกรธ ความคิด การตัดสินใจ เจตคติ จินตนาการ พฤติกรรมเหล่านี้ อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกาย เช่น ขณะใช้ความคิดคลื่นสมองทำงานมาก หรือขณะโกรธปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือดมีมาก ซึ่งวัดได้โดยเครื่องมือ แต่ก็ไม่

มีใครรู้ละเอียดลงไปได้ว่าเขาคิดอะไร หรือ เขาารู้สึกอย่างไร คนผู้ละเอียดคือเจ้าของพฤติกรรม นั้นพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก เช่น คนเราย่อมพูดหรือยอมแสดงกิริยาโดยสอดคล้องกับความรู้สึกลึกซึ้งภายใน ถ้าต้องการศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับ “จิตใจ” หรือพฤติกรรมภายในของ คน ก็ต้องศึกษาจากส่วนที่สัมผัสได้ชัดแจ้งคือพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเป็นแนวทางสู่ความเข้าใจ พฤติกรรมที่เป็นความพอใจและการจะเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์แสดงออกอันเป็น พฤติกรรมภายนอกเราก็ต้องศึกษาให้เข้าใจธรรมชาติของการคิด การตัดสินใจ การรับรู้ การ รู้สึก ฯลฯ ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมซึ่งจะมีทั้งพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายใน พฤติกรรมที่เป็นเรื่องของธรรมชาติสรีระ ซึ่งมักเรียกกันว่า “พฤติกรรมแบบ เครื่องจักร” และพฤติกรรมที่เป็นเรื่องของประสบการณ์ ซึ่งมักเรียกกันว่า “พฤติกรรมที่มี จุดมุ่งหมาย” แต่โดยทั่วไปแล้วมักเน้นการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดเนื่องจากประสบการณ์ เท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามระยะเวลาที่ผ่านไปตามความ แตกต่างระหว่างบุคคล และสำหรับการศึกษาพฤติกรรมเพื่อการพัฒนาคนนั้น มุ่งเน้นการพัฒนา จิต ความคิด หรือพฤติกรรมภายในเป็นลำดับแรก เนื่องจากพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมภายนอก หากคิดดีการปฏิบัติก็มักดีด้วย การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ และจำเป็นในการดำรงชีวิต สิ่งมีชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เริ่มเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย สำหรับมนุษย์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนา ความหมายของการเรียนรู้ นักจิตวิทยาหลายท่าน ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ เช่น คิมเบิล (Kimble, 1964 : 178) การเรียนรู้ เป็นการ เปลี่ยนแปลงก่อนข้างถาวรในพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับการเสริมแรง ฮิลการ์ด และ เบาเวอร์ (Hilgard & Bower, 1981 : 190) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึก ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของ พฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกริยา สะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์ จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ตาม จุดมุ่งหมายของนักการศึกษาซึ่งกำหนดโดย บลูม และคณะ (Bloom and Others) มุ่งพัฒนา ผู้เรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถ ทางสมอง ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การ สังเคราะห์และประเมินผล

2.2 ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ การประเมินค่าและค่านิยม

2.3 ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติ ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท การเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะและความชำนาญ พฤติกรรมรักการอ่านเป็นลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่ปฐมวัยซึ่งมีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมรักการอ่านดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 938,1364) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า คำว่า “รัก” หมายถึง มีใจผูกพันด้วย และคำว่า “การอ่าน” หมายถึง สิ่งหรือเรื่องที่ว่าตามตัวหนังสือ, ถ้าออกเสียงด้วยเรียกว่าอ่านออกเสียง, ถ้าไม่ออกเสียงเรียกว่าอ่านในใจ ดังนั้น พฤติกรรมรักการอ่านจึงหมายถึง การแสดงออกถึงความผูกพันกับตัวหนังสือ ซึ่งอาจแสดงออก ด้วยการอ่านออกเสียงหรืออ่านในใจ ด้วยความสนใจเป็นประจำ เกรือวัลย์ สุภะรัชฎเดช (2552 : 15) กล่าวว่า พฤติกรรมรักการอ่าน หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออกถึงความสนใจ ใส่ใจในการอ่านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ และปัญญาแก่ตนเอง ปราณี บุญสิทธิ (2553 : 42) กล่าวว่า พฤติกรรมรักการอ่าน หมายถึง ความคิด ความรู้สึก ความพอใจ ความชอบ ความกระตือรือร้นอยากจะอ่าน โดยแสดงให้เห็นจากพฤติกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การสนใจดูป้าย สัญลักษณ์ หรือข้อความ ดูหนังสือหรือหยิบจับหนังสือมาดู เปิดหนังสือ หรือ สิ่งพิมพ์เพื่อดูรูป หรือข้อความ พุดคุยเกี่ยวกับหนังสือ นำหนังสือให้ครู ผู้ปกครอง เพื่อนช่วยเหลือ หรืออ่านให้ฟัง และอ่านหรือเล่าเรื่องตามหนังสือให้ครูและผู้ปกครอง ฟัง

สรุปการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกหรือการปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดขึ้นขณะจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้เรียน วัดโดยการใช้นแบบสังเกต พฤติกรรมของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ทางภาษาด้วยความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่าน โดยความพร้อมทางภาษาด้านการฟัง มีฟังเพื่อการจำแนกคำ ฟังเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญลักษณ์ ความพร้อมทางภาษาด้านการอ่าน มีการจำตัวอักษรและคำศัพท์ การอ่านคำศัพท์ การอ่านคำในบริบทหนึ่ง

บริบทโรงเรียนบ้านเอราวัณ

โรงเรียนบ้านเอราวัณ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลผาอินทร์แปลง อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียน การสอน 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูจำนวน 45 คน นักเรียน จำนวน 911 คน

วิสัยทัศน์

ภายในปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านเอราวัณ มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาในระดับปฐมวัย ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ คือ ให้เด็กมีวินัย มีมารยาทงามเพียบพร้อมด้วย คุณธรรม จริยธรรม จิตใจดี ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์จัดกิจกรรมที่เน้นเด็ก เป็นสำคัญส่งเสริมทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ นำศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ชุมชน และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม พัฒนาเด็กให้เติบโตไปตามธรรมชาติและตามศักยภาพของแต่ละ บุคคล

พันธกิจ

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ โรงเรียนบ้านเอราวัณ ได้กำหนดภารกิจของ สถานศึกษาในระดับปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา การศึกษาระดับปฐมวัย ครูมีความรู้ความสามารถจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา เน้นเด็กเป็น สำคัญให้เด็กมีส่วนร่วม
2. ส่งเสริมเด็กให้เป็นผู้มีวินัย มารยาทงาม เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม
3. ส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีนิสัยรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิใจในความเป็น ไทย
4. ส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานการเรียนรู้โดยใช้สื่อและ กระบวนการจัดประสบการณ์มาจัดกิจกรรมให้กับเด็ก
5. ส่งเสริม ประเพณี วัฒนธรรม ครอบครัว ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาและพัฒนาเด็กให้ได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
6. จัดสิ่งแวดล้อมสถานศึกษาให้น่าอยู่ สะอาดปลอดภัยและมีบรรยากาศดีเอื้อต่อ การเรียนรู้

เป้าประสงค์

โรงเรียนบ้านเอราวัณได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อบรรลุมิติทัศน์และภารกิจที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ครูปฐมวัยและบุคลากรในสถานศึกษา ร้อยละ 82 มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย ครูมีความรู้ความสามารถจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาเด็กในทุกด้าน เน้นเด็กเป็นสำคัญ
2. เด็กร้อยละ 82 เป็นผู้มีวินัย มารยาท เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม
3. เด็กร้อยละ 82 มีสุขภาพจิตดี ร่างแข็งแรง ไส อารมณ์ดี สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีนิสัยรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิใจในความเป็นไทย
4. ครูปฐมวัยร้อยละ 82 ใช้นวัตกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์มาจัดกิจกรรม
5. จัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ครอบครัว ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กให้ได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ร้อยละ 82
6. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมน่าอยู่ สะอาด ปลอดภัยและมีบรรยากาศดีเอื้อต่อการเรียนรู้

ตารางที่ 5 จำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2554-2556

ชั้น	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
อนุบาล 1	108	110	106
อนุบาล 2	110	109	100
ประถมศึกษาปีที่ 1	115	114	119
ประถมศึกษาปีที่ 2	114	112	119
ประถมศึกษาปีที่ 3	116	114	116
ประถมศึกษาปีที่ 4	116	115	119
ประถมศึกษาปีที่ 5	114	111	115
ประถมศึกษาปีที่ 6	114	115	117
รวม	907	900	911

ผลการประเมินด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นักเรียน ไม่มีความพร้อมในด้านทักษะการใช้ภาษา บางคนยังพูดไม่ชัด ยังใช้ภาษาถิ่น และไม่กล้าแสดงออกในด้านการพูด หรือร่วมแสดงความคิดเห็น ไม่มีความพร้อมด้านการสื่อสาร ซึ่งภาษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ และเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับชั้นสูงต่อไป นอกจากนี้ผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 มีทักษะในการสื่อสาร ซึ่งอยู่ในระดับ ปรับปรุง จากการประเมินพัฒนาการนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ผ่านมามีผลการประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับ พอใช้ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ทางโรงเรียนกำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

มาลิณี พลสูงเนิน (2548 : 61) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 83.57/90.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ดังนั้นประสิทธิภาพผลการเรียนของแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เท่ากับ 0.71 นักเรียนมีคะแนนความพร้อมด้านการอ่าน หลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ มีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมด้านการอ่านมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้วยแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ อยู่ในระดับมาก

วิภาวรรณ ขาประดิษฐ์ (2549 : 89-71) ได้วิจัยการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานและกิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียน

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 95.63/92.29 และกิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.68/85.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8609 คิดเป็นร้อยละ 86.09 และกิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียนเท่ากับ 0.7490 คิดเป็นร้อยละ 74.90 นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางภาษาไทยหลังการจัดประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 92.29 ของคะแนนเต็ม ส่วนนักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียน มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางภาษาไทยหลังการจัดประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 85.83 ของคะแนนเต็ม นักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานทุกคนมีความสุขและชอบให้ครูเล่านิทานให้ฟัง ซึ่งนิทานที่นักเรียนชอบฟังและชอบเล่ามากที่สุด คือ เรื่องมดดำ มดแดง นักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียน ส่วนใหญ่มีความสุข และชอบไปเรียนที่สนามหญ้าหน้าอาคารเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่นักเรียนชอบ คือ หน่วยมด นักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน และกิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้หลังเรียน ได้ทั้งหมดและไม่แตกต่างกัน

ฉลาธิป เจริญทอง (2550 : 77) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 48 คน โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษพบว่า ผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลอง หลังได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มควบคุม หลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลอง หลังได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ กับกลุ่มควบคุมหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ กับกลุ่มควบคุมหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนปกติ แตกต่างกันด้านความกระตือรือร้น ความตั้งใจเรียน การซักถามการตอบคำถามและความสนุกสนานร่าเริงในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วารจณา กันประชา (2551 : 33) ได้ศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ เล่าเรื่องประกอบหุ่นมือ โดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาถิ่น กับกลุ่มนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 60 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน

และกลุ่มควบคุม 30 คน โดยให้กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่าเรื่องประกอบหุ่นมือ โดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาถิ่น กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดประสบการณ์เล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลาง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเป็น 41.13 หลังจากทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 47.60 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีแนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมและการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาถิ่นมีความพร้อมทางภาษาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลางเพียงอย่างเดียว

เขวรัตน์ สิงหาราโท (2552 : 38) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชัยภูมิที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ $81.46/83.16$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิภาพเท่ากับ 0.6424 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชัยภูมิ ที่คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิมลพันธ์ บุญพงษ์ (2552 : 177) ที่พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถทางคณิตศาสตร์และความสามารถทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยแผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาความสามารถทางภาษาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญามีค่าเท่ากับ 0.8750 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 87.50 และแผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาความสามารถทางภาษาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีค่าเท่ากับ 0.8563 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 85.63

นิภาลัย ทองชาติ (2553 : 56-59) ได้ศึกษาค้นคว้าการสร้างหนังสือนิทานประกอบภาพในการเตรียมความพร้อมทางภาษาด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า หนังสือนิทานประกอบภาพมีประสิทธิภาพ $95.83/84.44$ หมายความว่า หนังสือนิทานประกอบภาพในการเตรียมความพร้อมทางภาษาด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัยทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เฉลี่ยร้อยละ 95.83 และหลังจากที่นักเรียนได้เรียนด้วยหนังสือนิทานประกอบภาพแล้วทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปเฉลี่ยร้อยละ 84.44 ประกอบการเล่านิทาน โดยใช้เทคนิคเบียร์รตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$

ปราณี บุญสิทธิ์ (2553 : 73) ได้ศึกษาพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 เหตุผลจากการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะ 3 ประการ ซึ่งได้แก่ บทบาทของผู้ปกครองในการจัด

กิจกรรมเล่านิทานให้กับเด็ก ลักษณะวิธีการและรูปแบบการเล่านิทานเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมีทั้งการเล่าเป็นรายบุคคลและเล่าเป็นกลุ่ม การจัดสื่ออุปกรณ์ การสร้างบรรยากาศขณะเล่านิทาน กิจกรรมการเล่านิทานของผู้ปกครองมีบรรยากาศที่อบอุ่น กับสภาพห้องเรียนที่ตกแต่งไว้สร้างความสนใจให้กับเด็กสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่านของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวถึงข้างต้น จะเห็นว่าการเล่านิทาน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถใช้พัฒนาความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพร้อมทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ใน 2 ด้าน คือ 1. ด้านการฟัง มีการฟังเพื่อการจำแนกคำ การฟังเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคำกับสัญลักษณ์ และ 2. ด้านการอ่าน มีการจำตัวอักษรและคำศัพท์ การอ่านคำศัพท์ การอ่านคำในบริบทหนึ่ง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อีลิชเบอร์เกอร์ (Elischberger, 2005 : 3743-A) ได้ศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อองค์ความรู้เดิมจากความทรงจำของเด็ก รวมไปถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อองค์ความรู้ใหม่จากการให้ข้อมูล ที่ไม่ถูกต้อง และบิดเบือน ไปจากความเป็นจริง การศึกษาครั้งนี้ได้เปรียบเทียบ เด็กอายุระหว่าง 5-6 ขวบ ที่ได้อ่านนิทานที่มีภาพประกอบ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ไม่ได้รับข้อมูลใด ๆ มาก่อนเลย ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่เด็กกลุ่มแรกได้รับมีผลกระทบต่อองค์ความรู้เดิมที่เด็กมีอยู่ เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และจดจำได้ดียิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามเด็กกลุ่มที่ 2 ได้รับข้อมูลจากการอ่านนิทานเนื้อหาใหม่ ๆ ที่เป็นจริง จะถูกกลบเกลื่อนหรือทำลายความรู้เดิมที่เด็กรู้มาก่อน โดยสรุป การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้เดิมที่เกิดจากความทรงจำกับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการบอกเล่าและการชี้แนะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้และความทรงจำของเด็ก

วิทคริสเทนบีเตอร์ (Bierwirth, 2006 : Abstract) ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความชัดเจนระหว่างความเป็นจริงและการ์ตูน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียน 72 คน จากโปรแกรมการศึกษาก่อนวัยเรียนในนิวยอร์ก การพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างจากความเป็นจริงกับสิ่งที่ปรากฏในหนังสือการ์ตูนพบว่ามีความไม่เหมาะสมเพราะไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานความเป็นจริงตามเนื้อหาของการ์ตูน ซึ่งเป็นความจริงควรฝึกนิสัยการรับข้อมูลด้านศีลธรรมให้เด็กเข้าใจ

พริซ โรเบิร์ต และแจ็กสัน (Price, Roberts และ Jackson. 2006 : 178-190) ได้วิจัยความสามารถด้าน โครงสร้างของภาษาด้วยการบรรยายเล่าเรื่องนิทานของเด็กก่อนวัยเรียน ชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน โดยใช้แบบทดสอบ The Bus Story Language Test เป็นเครื่องมือ พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 4 ขวบ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และ ใช้หลักไวยากรณ์เบื้องต้น ได้บางส่วน แต่เมื่อเข้าเรียน ในระดับอนุบาลพวกเขาก็มีคะแนนสูงขึ้นในการเขียน บรรยายเล่าเรื่องนิทาน รวมถึงความสามารถในการใช้ไวยากรณ์ทางภาษาได้อย่างถูกต้องเกือบทั้งหมด

แม็คกี และสควิกต์เคด้านซ (McGee และ Schickedanz. 2007A : 742-751) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะการคิด ด้วยการอ่านออกเสียงของเด็กก่อนวัยเรียน และระดับอนุบาล พบว่าเทคนิคการอ่านออกเสียงมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ครูอ่านแก่นเนื้อหาของนิทาน สอดแทรกประเด็นให้นักเรียนคิดต่อและจบลงด้วยคำถามว่า ทำไม ขั้นที่ 2 อ่านเพื่อจับใจความ เนื้อเรื่องและขยายคำศัพท์เพิ่มเติม ขั้นที่ 3 อ่านเพื่อเรียบเรียงเนื้อหา ย่อความ บอกเล่าต่อและ แสดงความคิดเห็นต่อนิทานเองที่ได้อ่านเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการสร้างความเข้าใจ ซาบซึ้งในเนื้อหาและมองเห็นคุณค่าของนิทาน

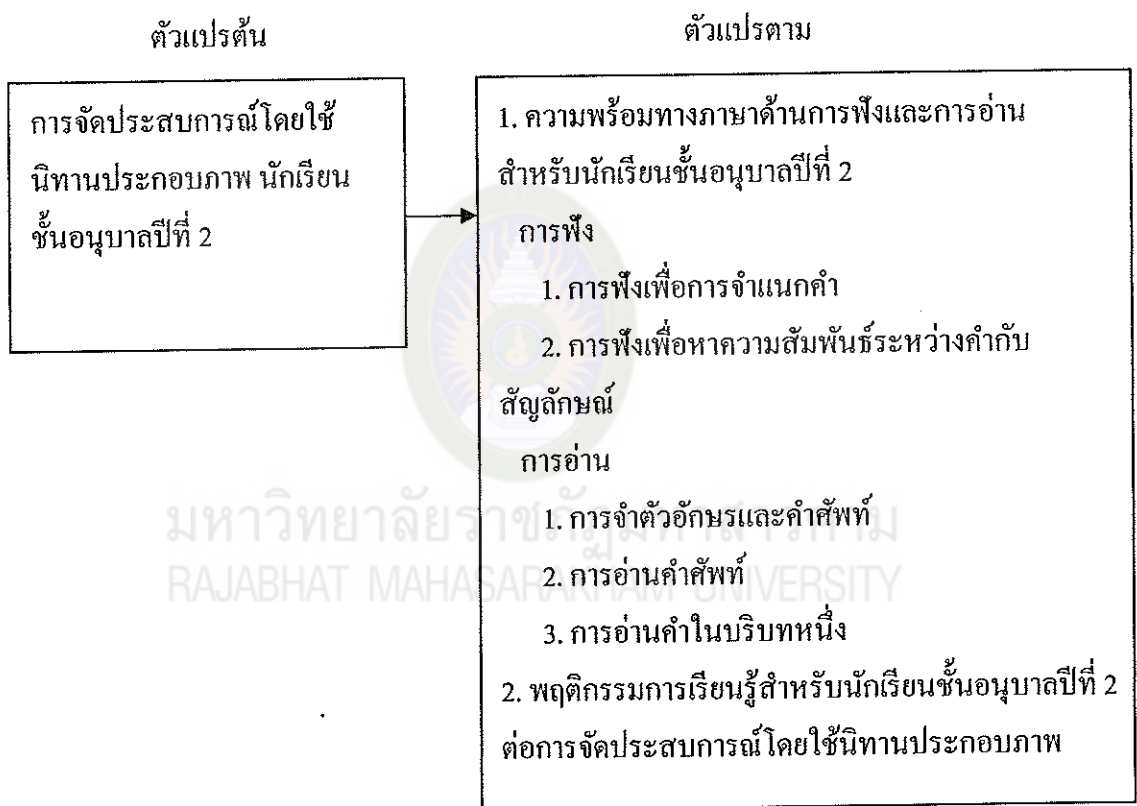
บลัด (Blood. 1996 : Abstract ; อ้างถึงใน วรางคณา กันประชา. 2551 : 32) ได้ศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน 67 โรงเรียน โดยการทดลองพัฒนาการทางภาษาการรับรู้ การเขียน และมีการศึกษาระยะยาวมีผู้ปกครองของเด็กจำนวน 6 คน เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนของเด็ก จากการศึกษาพบว่าการเรียนรู้ทางภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กและเจตคติของผู้ปกครองในกระบวนการเป็นแนวทางขยายความสามารถในการรับรู้ คำอื่นต่อไปการเรียนรู้ การสอนอ่านเขียนได้อย่างมีความหมายเพราะชื่อของเด็กถูกเรียกอยู่เป็นประจำ และเป็นคำที่นึกภาพได้หากเด็กสามารถเขียนชื่อตนเอง ได้จะเป็นแนวทางขยายความสามารถในการรับรู้คำอื่นต่อไป

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่าความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่านมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดัชนีประสิทธิผลหลังเรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้หลังจากได้ฝึกกิจกรรมความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่านที่ระดับมาก การพัฒนาความพร้อมทางภาษาด้านการฟังและการอ่านเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาด้านการฟังและการอ่านที่ดีได้ โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพ ทำให้เด็กได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์เหล่านั้น ได้เหมาะสมตามวัย อายุ เปิดโอกาส

ให้เด็กได้ใช้ภาษาในกิจกรรม พร้อมทั้งให้เด็กมีโอกาสได้ใช้ภาษาที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ทางภาษาต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านเอราวัณ พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุง 2550) ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (31-43) แล้ว นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย